

Boda Zoltán

bíró

Debreceni Törvényszék

PhD hallgató

Debreceni Egyetem, Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

A BÍRÓI MUNKATEHER MÉRÉSÉNEK ÉS AZ ÜGYKIOSZTÁS RENDJÉNEK
ALAPJOGI, MUNKAJOGI ÉS EMBERI ERŐFORRÁS MENEDZSMENT
MEGKÖZELÍTÉSŰ VIZSGÁLATA

Debreceni Jogi Műhely, 2022. évi (XIX. évfolyam) 3-4. szám (2023. március 31.)

DOI 10.24169/DJM/2022/3-4/1

Absztrakt: Jelen tanulmányban rávilágítok arra, hogy a hazai bíróságok ügyelosztási rendjei, az azon alapuló ügykiosztás (vagy igazgatási szaknyelv szerint: szignálás) rendje, módszerei, valamint a bírói munkateher mérése számos alapjogi és alapelvi kérdést felvetnek. Az alapjogi megközelítés azonban nem csak az Alaptörvényben lefektetettek vizsgálatát tehetik szükségessé, hanem fontos lehet ezzel összefüggésben azt is elemezni, hogy ezek mely szervezeti emberi erőforrás menedzsment tényezőkkel hozhatóak összefüggésbe és milyen módon. Álláspontom szerint a bírákra nehezedő munkateher és annak „menedzselése”, mint alapjogi és egyben munkajogi kérdés HR kapcsolódási pontja elsősorban (de nem kizárólagosan) az ösztönzésmenedzsment és annak eszköztára lehet.

Kulcsszavak: munkateher, szignálás, törvényes bíró, felelősség, emberi erőforrás menedzsment

Fundamental, labor law and human resource management approach of the judicial workload and case allocation

Abstract: In my study I try to walk around the topic of the judicial workload and case allocation, which raises a lot of principle questions. The fundamental approach makes me to examine the Constitution and the human resource management factor too: what kind of correlations can we find between the workload and the fundamental rights. In my opinion the connection point is the motivation, incentive management.

Keywords: workload, signaling, „legal judge”, responsibility, human resource management

Untersuchung der Messung der Arbeitsbelastung der Justiz und der Zuweisung von Fällen aus der Perspektive der Grundrechte, des Arbeitsrechts und des Personalmanagements

Abstrakt: In diesem Beitrag werde ich aufzeigen, dass die Fallzuweisungssysteme der nationalen Gerichte, die darauf basierende Reihenfolge und die Methoden der Fallzuweisung (oder, im Verwaltungsjargon, die Fallunterzeichnung) sowie die Messung der Arbeitsbelastung der Gerichte eine Reihe von Grundrechts- und Grundsatzfragen aufwerfen. Ein grundrechtlicher Ansatz kann jedoch nicht nur eine Prüfung der Bestimmungen des Grundgesetzes erfordern, sondern es kann auch wichtig sein, in diesem Zusammenhang zu analysieren, welche organisatorischen Faktoren des Personalmanagements mit diesen in Verbindung gebracht werden können und wie. Die personalwirtschaftliche Schnittstelle der Arbeitsbelastung von Richtern und deren „Management” als Grundsatz- und Arbeitsrechtsfrage ist meines Erachtens in erster Linie (aber nicht ausschließlich) das Anreizmanagement und dessen Instrumentarium.

Schlagworte: Arbeitsbelastung, Unterzeichnung, Rechtsreferent, Verantwortung, Personalmanagement

1. Kiindulási pontok, valamint a munkateher és ügykiosztás (ügyelosztás) közötti összefüggések

A tanulmány a bírói munkateher aránytalanságának problémáját vizsgálja, elsősorban a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény (a továbbiakban: Bjt.) 37. § (2) bekezdésének értelmezésére és gyakorlati alkalmazására fókuszálva, többek között két jogeset bemutatásán keresztül. A bírói munkateher mérése, kiegyenlítése, az ügyek bíróságok közötti és bíróságokon belüli, bírák közötti elosztása sajnálatos módon rendkívül elhanyagolt területe a hazai jogtudománynak. A téma azonban álláspontom szerint – a bírósági ügyforgalom utóbbi időben kétségtelenül tapasztalható mérséklődése ellenére – jelenleg is, és lényegében örökké aktuális. A tanulmány egyik célkitűzése a fellelhető szakirodalom jelentős hányadától eltérően a bírói munkateher kérdésének egy új dimenzióját vizsgálni, alkotmányjogi szempontból megközelíteni a problémát.

A tanulmány szerkezete azt a logikát követi, hogy előbb igyekszem bemutatni a problémát, ismertetni annak alkotmányos-alapjogi vonatkozásait, majd a témával kapcsolatos jogi szabályozás egy adott rendelkezésének, a Bjt. 35. §-ának (2) bekezdése gyakorlati alkalmazását bemutatni egy munkaügyi és egy fegyelmi ügy részletes ismertetésén keresztül. Ezen túlmenően az ismertetett jogeseteken keresztül éppen arra szeretnék rámutatni, hogy a probléma mennyire nemcsak elméleti jelentőségű, hanem napi gyakorlati következményei is vannak. Végül a kérdés HR vonatkozásait elemzem.

A bírákra nehezedő munkateher mérésével összefüggésben kimagasló, tudományos igényű munkákat elvégző Örkényi László egyik tanulmányának bevezetője szerint az igazságszolgáltatás új központi igazgatásának egyik legfontosabb feladata az egyes bírák munkateher közötti aránytalanság felszámolása, és az arányosság hosszú távon való biztosítása az ítékezés időszerűségének javítása érdekében. Ennek keretében új elvi alapokon, az érkezés arányában haladéktalanul újra kell osztani a bírói státuszokat, de ezt átmenetileg jelentősen korrigálni kell a mostanra súlyos hátralékot felhalmozó szervezeti egységek javára annak mielőbbi feldolgozása céljából. Ezzel párhuzamosan meg kell kezdeni egy az ügyek tényleges súlyát is figyelembe venni képes, objektív elemzéseken alapuló arányosítási módszer kidolgozását és megvalósítását (Örkényi, 2012, p. 13.).

A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról 2011. évi CLXI. törvény (továbbiakban: Bszi.) 76.§ (4) bekezdése a bírósági szervezetrendszer legfelső igazgatási vezetőjére ezzel összefüggésben komoly terhet is ró, amikor kimondja, hogy az OBH elnöke a statisztikai adatgyűjtéssel, az ügyelosztással és a munkateher méréssel kapcsolatos feladatkörében

- a központi költségvetésről szóló törvény bíróságokra vonatkozó költségvetési fejezetének létszám-előirányzata, valamint a peres és nemperes eljárások *átlagos országos munkaterhének mutatói alapján meghatározza* a bíróságok – a törvényszékek esetében az illetékességi területükön működő járásbíróságokkal együttes – *szükséges bírói és igazságügyi alkalmazotti létszámát* (a) pont),
- *meghatározza* és szükség esetén évente felülvizsgálja *a bírói munkateher mérésére szolgáló adatlapokat és módszereket*, legalább évente egy alkalommal áttekinti a munkateher és az országos ügyforgalmi adatok alakulását, valamint bírósági szintenként és ügyszakonként meghatározza a peres és nemperes eljárások átlagos országos munkaterhét (e) pont).

Ezzel összefüggésben már itt rá lehet világítani *szervezeti emberi erőforrás menedzsment (a továbbiakban olykor: EEM) kapcsolódási pontokra*. Ugyanis a fentebb hivatkozott Bszi. 76.§ (4) bekezdés a) pontja az OBH elnökének EEM stratégia és személyzeti politika kialakítása; emberi erőforrás stratégia tervezése körében meghatározó. Ugyanakkor megjelenik másik fontos EEM feladatként a munkakörök elemzése és tervezése, munkafolyamatok és munkatevékenységek megszervezése, amelynek egyik fontos tartalmi eleme munkaerő létszámának és kompetenciájának meghatározása.

A hivatkozott jogszabályhely e) pontja véleményem szerint pedig teljesen egyértelműen összefügg a teljesítménymenedzsmenttel, melynek fontos céljai, ill. feladatai a munkaerő szaktudásának és képességének kihasználása, az emberi erőforrás hatékony irányítása és működtetése ([operatív] humán controlling), a munkakör- és teljesítményértékelés, valamint a munka teljesítményének és minőségének növelésén keresztül a szervezeti hatékonyság növelése. Lehetséges tartalmi elemi között említhetjük többek között a munkatevékenység (munkavégzés) irányítását és szabályozását, teljesítménymutatók (indikátorok) meghatározását, a teljesítmény mérését, értékelését és szükség esetén beavatkozást (a feltárt hibák vagy hiányosságok kiküszöbölése), valamint a tevékenységek folyamatos javítását és tökéletesítését.

Levonhatjuk azt a következtetést, hogy a bíró munkaterhének az átlagos munkateherhez való közelítésre a legkézenfekvőbb módszer az adott bíróságon dolgozó bírók számának módosítása lehet, melynek alapvető eszköze a bírói létszám munkateher mutatókon alapuló elosztása (Bsz. 76. § (4) a) pont), illetőleg ennek rendszeres ellenőrzése és felülvizsgálata (Bsz. 76. § (4) e) pont), vagyis a bírák tartós, végleges átcsoportosítása, valamint az átmenetinek tűnő változások hatásai megszüntetésének operatív eszközként bíró más szolgálati helyre történő kirendelése, áthelyezése (bírák átmeneti átcsoportosítása). Utóbbiakat szabályozza a Bsz. 76.§ (5) bekezdése, mely szintén – az előbb említett – fajsúlyos HR részterület, a *munkaerő létszámának meghatározásával (vagyis: létszámgazdálkodás)* kapcsolatos jogkört szabályoz.

A fentiekből következően az igazságszolgáltatás új központi igazgatásának, azon belül is az OBH elnökének, egyik kiemelt, ha nem a legfontosabb feladata a szervezeten belül jelenleg meglévő munkateher aránytalanságok felszámolása, és az arányosság hosszú távon való biztosítása, ennek érdekében az elvek meghatározása, a megfelelő módszer kiválasztása, illetőleg a gyakorlati szabályok kidolgozása, és azok alkalmazása. A feladat tehát a munkateher szervezetrendszeren belüli egyenletes elosztása. Ekkor minden bíró egyéni munkaterhe megegyezik a többiével és az egy bíróra jutó átlagos bírói munkateherrel is (Örkényi, 2012, p. 14.).

Kétségtelenül meg kell jegyezni, hogy az utóbbi évtizedben sokat javult a helyzet a hazai igazságszolgáltatásban a munkateher területi egyenlőtlenségének felszámolása érdekében. Például az OBH elnöke 18.SZ/2021. (III. 3.) OBHE határozatával rendelkezett a Létszámgazdálkodási Kabinet, 51.SZ/2022. (VI. 14.) OBHE határozatával pedig a Súlyszám Kabinet létrehozásáról. Előbbi munkájának középpontjában éppen a Bsz. 76. § (4)-(5) bekezdésében foglalt feladatok hatékony végrehajtása áll, az ott meghatározott feladatok előkészítése hárult rá.ⁱⁱ Utóbbi egyik feladata pedig az ítéletáblai és törvényszéki másodfokú büntető peres ügyekben a súlyszám rendszer kidolgozása.

Szükséges először is azonban azt értelmezni, megadva egyfajta fogalom magyarázatot, hogy mi is a *bírói munkateher*. Örkény szerint „[m]ivel az igazságszolgáltatás, mint társadalmi alrendszer alapvető rendeltetése a bíróságokra érkezett ügyek elintézése, ezért igazságszolgáltatási értelemben az elvégzendő feladat a kiosztott ügyek ésszerű időn belül való befejezéséhez feltétlenül szükséges és hasznos, eljárási szabályok szerinti teendők összességét

jelenti”. A munkateher mérésével összefüggésben megkerülhetetlen – Alaptörvényben is rögzített – kitétel, hogy a bíró azonban önálló, és ítélkezési tevékenységében igazgatásilag nem irányítható. Ebből is kifolyólag az ügy befejezésének eléréséhez szükséges(nek vélt) teendőit maga határozza meg és ezzel annak tartamát és áttételesen a folyamatban lévő ügyek számát jelentősen képes befolyásolni. Tehát egy bíró kezén folyamatban lévő ügyek számát a kiosztott ügyek száma, és azok nehézsége mellett lényegesen befolyásolja az adott bíró tevékenységének hatékonysága is. Éppen ezért a folyamatban ügyek száma nem alkalmas a bíró igazságszolgáltatási értelemben hasznos elvégzendő feladatainak, vagyis terhelésének mérésére. Ehelyett, mint a bírói tevékenységtől legkevésbé függő mutatóból, az érkezett ügyek számából kell kiindulni (Örkényi, 2012, p. 15.).

Az „érkező bírói munkateher” elosztásánakⁱⁱⁱ legalapvetőbb elvei pedig az egyes bíróságok ügyelosztási rendjeiben jelennek meg. Az ügyelosztási rendszer az, amelyik az ügyben eljáró törvényes bíró konkrét személyét meghatározza.

2. Az ügyelosztási rendre vonatkozó szabályok

Az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) szerint a mód, ahogy az egyesbírák számára vagy a bírói tanács tagjaihoz az ügy kiszignálásra kerül, objektív elvek alapján előre meghatározott kell, hogy legyen, mert ez esszenciális jelentőségű az átláthatóság, a bírák függetlensége és pártatlansága érdekében. A diszkréciós elem megléte pedig a szignálás, vagy átszignálás során alkalmas arra, hogy egyes bírakat túlterheljenek, másoknak pedig kedvezzenek, illetve arra is, hogy politikailag érzékeny ügyek adott bírókhoz jussanak. (Miracle Europe Kft. v. Hungary (57774/13))

Az Igazságszolgáltatási Tanácsok Európai Hálózata (ENCJ) az ügyek elosztása tekintetében minimum igazságszolgáltatási standardként állapította meg, hogy az átláthatóság érdekében szükséges annak egyértelmű és világos meghatározása, hogy milyen elvek alapján történik a bíróságokon belül, az adott bírák vonatkozásában az ügyek kiszignálása és átszignálása. (ENCJ Minimum Judicial Standards IV. Allocation of cases. ENCJ Report 2013-2014. (a továbbiakban: ENCJ))

A Velencei Bizottság szerint az automatikus szignáláson alapuló ügyelosztási terv törvényi rendezésének hiánya alkotmányos kételyeket ébreszt, így az ügyelosztási rendszernek, amely alapján az ügyek az adott bírókhöz kerülnek, jogszabály által meghatározott objektív és átlátható feltételeken kell alapulnia. Feltétel, hogy az egyes ügyek a bírájukhoz ne ad hoc, vagy ad personam módon, hanem objektív és transzparens kritériumok alapján kerüljenek. (Velencei Bizottság CDL-AD(2012)001. számú véleményének 81., 86-94. pontjai)

A hazai szabályozásban a Bszi. rendelkezései alapján a bíróságokon az ügyelosztási rendet – a bírói tanács és a kollégiumok véleményezését követően – a bíróság elnöke legkésőbb a tárgyévvel megelőző év december 10. napjáig határozza meg, és az a tárgyévben csak szolgálati érdekből vagy a bíróság működését érintő fontos okból módosítható [Bszi. 9.§ (1)-(2) bekezdés, 151. § (1) bekezdésének d) pontja, 155. § c) pontja].

Az ügyelosztási rend egyes részletszabályait a bírósági ügyvitel szabályairól szóló 14/2002. (VIII. 1.) IM rendelet (továbbiakban: Bűsz.), a bíróságok egységes iratkezelési szabályzatáról szóló 17/2014. (XII. 23.) OBH utasítás (Beisz.), valamint a bíróságok igazgatásáról rendelkező 6/2015. (XI. 30.) OBH utasítás^{iv} tartalmazza.

Az ügyelosztási rendnek tartalmaznia kell, hogy a bírák, a bírósági titkárok, bírósági ügyintézők mely ügyekben járhatnak el (ügybeosztás), és hogy az ügyek kiosztására milyen objektív, előre meghatározott szabályok szem előtt tartásával kerül sor (ügykiosztás), ezek módszerét és folyamatát, továbbá objektív módon rögzíteni kell az ügyelosztási rendtől való eltérés eseteit is (pl. tartós akadályoztatás, perújítás esete, stb.). A kifejtettek alapján a bíróságok által megalkotandó ügyelosztási renddel szemben elvárás, hogy azok semleges elveken nyugvó, objektív ügyelosztási szabályokat tartalmazzanak, amelyek alkalmasak arra, hogy kiküszöböljenek minden szubjektív elemet, és a törvényes bírónak, aki személy szerint az ügyben dönt – egyedül, vagy tanácsban eljárva, másokkal együtt – a személyét a formális törvényi előírásoknak megfelelően, az ügyérkezéskor, azaz az eljárás lefolytatását megelőzően meghatározzák (Rainer, 2018, p. 171.).

3. Az ügyelosztási renddel összefüggésben felmerülő alapelvek és „alapjogok”

3.1. *Törvényes bíróhoz való jog érvényesülése*

Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből ered a bírósághoz fordulás joga. E jogból az államra az a kötelezettség hárul, hogy a jogviták elbírálására bírói utat biztosítson. A bírósághoz való fordulás alapvető joga nemcsak a beadványok előterjesztésének jogára szorítkozik, hanem a bírósági eljárásban a fél pozícióját biztosítja a személyeknek. A személyek alanyai, alakítói és nem tárgyai, "elszenvedői" a bírósági eljárásnak. Alkotmányban biztosított joguk van arra, hogy a bíróság az eljárásba vitt jogait és kötelességeiket elbírálja, (s ne csak az ezeket tartalmazó beadványról mondjon véleményt) és arra is, hogy lehetőséget kapjanak a bírósági döntés alapjául szolgáló tényállással és jogi kérdésekkel kapcsolatban nyilatkozataik megtételére (59/1993. (XI. 29.) AB határozat) (ECJN, p. 14.). Ennek kapcsán a Bszi. 8. § (1) bekezdése alapelveként mondja ki, hogy senki sem vonható el törvényes bírójától.

A törvényes bírótól való elvonás tilalma – az önkényes ügyelosztási renddel szemben – az eljárás résztvevőit megillető biztosíték, aminek csak egyik eleme a bírósági szervezeti törvény szabályaira épülő szolgálati beosztás szisztémája (Rainer, 2018, p. 157.). A konkrét ügyben az eljáró bíró kijelölésének olyan absztrakt-általános szabályon kell alapulnia, amely formális törvényi előírásban nyer megfogalmazást. Ezen túl, az alapelv felöleli a bírói tevékenység olyan materiális minősítési ismérveit is, mint amilyen a bíró függetlensége és pártatlansága (Eser, 1995, p. 271.). Az elv megfelelő gyakorlati érvényesülése esetén előre ismerten és mindenkire egyformán érvényesen (törvény előtt egyenlően) tudható az, hogy az adott ügy melyik bíróság – és ezen belül melyik bíró – előtt kerül lefolytatásra, azaz teoretikusan kizárt az, hogy a bíróságok és a bírák között diszkrecionális döntés alapján lehessen konkrét ügyet célzatosan kiválasztott bíróra szignálni, és ezen keresztül a döntést irányítani. A törvényes bíróhoz való jog alapelveként figyelmen kívül hagyása – azaz, amikor egy adott ügy a szignálást végző vezető szubjektív alapú, irányított ügykiosztása alapján kerül valamely bíróhoz vagy tanácshoz, amelynek adott jogkérdésben követett gyakorlata alapján következtetni lehet a későbbi döntésre – alkalmas az igazságszolgáltatásba vetett bizalom megingatására, és ezen keresztül a jogbiztonság gyengítésére (Rainer, 2018, p. 157.).

Az Emberi Jogok Európai Egyezménye 6. cikk 1. bekezdésében szabályozott „törvény által létrehozott bíróság” értelmezésére az EJEB esetjogában került sor, amely kiterjedt:

- a rendelkezés alá tartozó „bíróság” meghatározásáravi,
- a „létrehozás” jelentésére, azaz egyrészt a bíróság jogkörérevii, másrészt az eljáró tanács összetételéreviii, valamint a
- „törvény” kifejezésnek értelmezéséreix, azaz annak a szabályrendszernek a beazonosítására,

amely a törvényes bíróságot, bírót „létrehozza”.

A szabályrendszernek az EJEB álláspontja alapján hozzáférhetőnek és előre láthatónakx világosnak és kiszámíthatónak kell lennie (Kuijer, 2004, p. 185.). Az EJEB értelmezésében elvárt, hogy az illetékes bíró sematikus előre meghatározottsággal, a törvény absztrakt szabályai alapján megalkotott ügyelosztási tervben előre kerüljön meghatározásra (Rainer, 2018, p. 159.). Az EJEB gyakorlatában elmarasztalásra adott okot az, hogy „a munkateher megosztására vonatkozó eljárási szabályok nem voltak kimerítőek, és jelentős mozgásszabadságot biztosítottak az adott bíróság elnökének”, a tagállam pedig nem tudta meggyőzően bizonyítani, hogy az átszignálás objektív alapokon nyugodott, illetve, hogy az átszignálásban megvalósult igazgatási mérlegelés átlátható paraméterekre mutatott.xi

Fentiek kapcsán a magyar Alkotmánybíróság szerint is a bírói függetlenségnek és a jogbiztonságnak a jogállamiság szempontjából betöltött kiemelkedő jelentősége azt igényli, hogy rendkívül világosak legyenek azok a szabályok, amelyeket egy adott ügyben kell alkalmazni, világos biztosítékok legyenek az objektivitás és az átláthatóság végett és mindenekelőtt annak érdekében, hogy az önkényességnek a látszatát is elkerüljék az ügyek bírókra való kiszignálásában. (36/2013. (XII.5.) AB határozat, Indokolás [48.]

3.2. Bírói függetlenség érvényesülése

Az ügyelosztás során figyelemmel kell lenni arra is, ill. érvényre kell juttatni azt is, hogy az Alaptörvény rögzíti (Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdés) a bírói függetlenség garanciális elemeit: a bírák csak a törvénynek vannak alárendelve, ítélezési tevékenységükben nem utasíthatók, tisztségükből csak a törvényben

meghatározott okból és eljárás keretében lehet elmozdítani őket, továbbá nem lehetnek tagjai pártnak, nem folytathatnak politikai tevékenységet.

3.3. Bírósági integritás érvényesülése

A bírósági szervezet iránti bizalom növelése érdekében is, az egyes eljárások menetének kialakítása során az átláthatóság, ellenőrizhetőség, objektív alapon szervezethez és a nyilvánosság elvei érvényesülnek. Az ítélkezési és az igazgatási átláthatóság biztosításának körébe tartozik az ügyelosztás és az ügybeosztás módszereinek áttekintése, és szükség esetén újraszabályozása is. Az igazgatási döntések előkészítése a bírói kar és a bírósági szervezet bevonásával és azzal a törekvéssel történik, hogy erről a munkáról a nyilvánosság szélesebb körben, naprakészen legyen tájékoztatva (ECJN, p. 15.).

3.4. Bírósághoz való hozzáférés biztosítása

Azért, hogy az ügyfelek részére, az ország bármely bíróságán és bármely bírósági szinten biztosított legyen az egyformán magas szakmai színvonalú és időszerű ítélkezés, az ügykiosztás legfontosabb célja, hogy a bírák, titkárok – a lehetőséghez mérten egyenlő és egyenletes munkateher mellett – ezeknek a követelményeknek eleget tudjanak tenni. Alapelvnek tekinthető, hogy a bírák ügyszakonkénti és ezen belül ügycsoportonkénti szakosodásának figyelembevételével történjék az ügykiosztás. Főként a „nagyobb” létszámú bíróságokon van lehetőség az ügytípusok szerinti szakosodásra, amely biztosíthatja a magas szakmai színvonal elérését^{xii}. A bíró részére a feladatai ellátáshoz szükséges feltételeket biztosítani kell.^{xiii}

Nagy jelentőséggel bír az ügyelosztás abból a szempontból, hogy az egyes állampolgár érdeke ugyanis nem csak az, hogy az ország más részein élőkkel azonos kondíciók mellett pereskedhessen, hanem fontos számára az is, hogy az adott szervezeti egységben belül, ahová a hatásköri és illetékességi szabályok alapján tartozik, bármelyik oda beosztott bíró elé is kerüljön az ügye, ugyanannyi időn belül, ugyanolyan szakmai színvonalú ítéletet kapjon. E probléma kezelése viszont már a helyi igazgatási vezetők feladata. Nekik kell biztosítaniuk azt, hogy az adott szervezeti egységben szolgálatot teljesítő valamennyi bíró ugyanolyan feltételek között, ugyanannyit, ugyanolyan szakmai színvonalon dolgozzon, azaz az állampolgárok ügyeit hasonló átfutási idő alatt intézze (Örkényi – Parlagi, 2020, p. 65.).

3.5. Bírók egyenlő munkaterbének biztosítása

Ez elengedhetetlen az ítékezés időszerűségének javítása és az eljárások időszerűségbeli különbségeinek felszámolása érdekében. Azonban figyelemmel az ügyek minőségére, az egyes bírák, szakmai tapasztalatára, vagy éppen az egyéni életkörülményekre (pl. részmunkaidős foglalkoztatás), ez nem jelentheti az ügyek mennyiségének számtani kiegyenlítését^{xiv}. A bíróra kiosztható ügyek számát úgy kell meghatározni, hogy az lehetővé tegye az eljárási és ügyviteli szabályok megtartását és a bírák arányos munkaterhét (ECJN, p. 15.).

3.6. Bírók önigazgatási testületeinek részvétele

Az optimális, hatékony, időszerű ítékezést, és az integritást biztosító ügyelosztási rend kialakítását, csak a bírák bevonásával, tapasztalataik felhasználásával lehet eredményesen elérni, így ezen a területen a bírák részvételi jogát kiemelten kell biztosítani (ECJN, p. 15.).

4. Az ügyelosztási rend gyakorlati kérdései, tényleges megvalósulása, gondolatok a „teljesen” automatikus szignálásról

A Bűsz. 31.§-ában írt – nem taxatív – felsorolás az általam „teljesen automatikus”-nak nevezett ügykiosztási, szignálási módszerhez ad szempontokat, mely szerint az történhet: páros-páratlan ügyszámok, meghatározott számcsoportok, az alperes (kötelezett, stb.), illetve a vádlott (eljárás alá vont személy stb.) nevének kezdőbetűje, a bíróság illetékességi területének felosztása, illetve ügyszakonkénti, ügycsoportonkénti, az ügy tárgya szerinti szakosodás alapján, vagy számítógépes program segítségével történő automatikus ügyelosztás alapján.

Fontosnak tartom azonban leszögezni azon véleményemet, mely szerint egyik, az előző fejezetekben rögzített „minimumkövetelményekből” sem vezethető le az az esetleges végkövetkeztetés, hogy az ügyelosztási rend csak akkor lehet törvényes, ha annak alapján a gyakorlatban az egyes ügyek kiszignálása a „teljes automatizmus” elvén történik.^{xv}

Az egyes bíróságokon alkalmazandó módszerről az adott bírósági vezető dönt, aki a munkateher arányos kialakításában, az ítélkezési tevékenység eredményességében érdekelt, hiszen munkája megítélésének lényegi része a szervezeti egységében folyó ítélkezési tevékenység időszerűsége, eredményessége – ezáltal viszont akár érdekelt lehet abban is, hogy az ügyek szignálását saját diszkréciós jogköre alapján megváltoztassa (Rainer, 2018, p. 173.). Fontos azonban elvi élel leszögezni, hogy ezt megengedhetetlennek tartom.

Az optimális cél egy olyan ügyelosztási rendszer kialakítása, amely kizárja a külső befolyást, és amely révén biztosított a bírói függetlenség, a pártatlanság, az integritás és a transzparencia, azaz, amely az eljáró bírót tisztán mechanikusan, véletlenszerűen, mindenfajta befolyásolástól mentesen, normatív kritériumok szerint határozza meg (Rainer, 2018, p. 169.).

Rainer Lilla idézett tanulmányában arra a következtetésre jut, hogy az ügyek befolyásolásának lehetőséget legteljesebb mértékben a teljes automatizmus zárhatja ki. Érvéle szerint demokratikus jogállamban az automatizmuson alapuló ügyelosztás az igazságszolgáltatási rendszer alapelve kell, hogy legyen, ennek hiánya – legalábbis teoretikusan – a függetlenség megsértését eredményezheti. Szerinte az automatikus, random ügyelosztás az igazságszolgáltatási szervezet függetlenségének, a pártatlanságnak a megfelelő biztosítéka – és még talán ennél is fontosabb szempontként, a pártatlanság láttatásának eszköze.

Az automatikus ügyelosztás melletti legfőbb érvként említi a pártatlanság láttatását, amely véleménye szerint azzal, hogy a véletlenszerűség, a diszkréciós jogkörben hozott szubjektív döntések kizárásával biztosítja a mérlegelés nélküli ügyelosztást, megerősíti a bíróságok működésébe, a bíró pártatlanságába és tárgy szerűségébe vetett bizalmat – amely kiemelkedő jelentőségű még abban az esetben is, ha egyébként ilyen szubjektív alapú befolyásolás nem jellemző az adott bírósági szervezetben. A nem automatikus szignálás veszélyeként említi, hogy fennáll az emberi tényező, az irányított szignálás lehetősége, amely akkor is kételyt kelthet a pártatlanság tekintetében, ha esetleg ténylegesen soha nem is történik meg.

Ezzel az állásponttal szembe helyezkedve úgy vélem, hogy pontosan a teljes automatizmusban rejlik az a véletlenség, amelyn alapuló szignálás jó eséllyel teljes aránytalanságokat eredményez a bírók egymás közti munkaterhében, ezáltal egyes bírók túlterbelését, mások

helyzetének „indokolatlan” könnyítését (Rainer pontosan az automata ügyelosztási rendszerrel tartja ezt kiküszöbölhetőnek^{xvi}). Egy nem teljesen automata, hanem úgymond „félautomata” rendszer bevezetése is megfeleltethető az objektivitás és átláthatóság feltételeinek, amely akár az egyenlő munkateher megvalósításához is elvezethet úgy, hogy nem sérül a törvényes bíróhoz való jog se. Olyan szignálási rend kialakítására kell törekedni, amely az ügyek munkaterhét reálisan mutató súlyszámok esetén figyelembe tudja venni nemcsak a kiosztott ügyek számát, hanem annak nehézségi szintjét is.

„Beszédesnek” tartom, hogy a szerző szerint az automatikus ügyelosztási rend alkalmas az ítélkezés minőségének és hatékonyságának megóvására és fejlesztésére, miután annak alkalmazása során is érvényesülhet a szakosodás igénye. Pár sorral lejjebb viszont már ellenérvként hozza fel azt, hogy az – mármint az automatikus szignálás – pontosan az időszerűség és hatékonyság ellen hat.^{xvii} Ezen utóbbi megállapításával már teljes mértékben azonosulni tudok, hiszen úgy vélem, hogy *pontosan a véletlenszerűség veszélyében rejlik egyes bírák túlterhelésének lehetősége, ami természetesen magával hordozza azt, hogy a túlterhelt bíró „elúszik” az ügyeivel.*

A teljes automata szignáláson – vagyis ami pusztán az érkező ügyek darabszámán alapul és az alapján mér – alapuló munkateher hosszabb időn át fennálló egyenlőtlen elosztása drámai különbségeket okoz az egyes szervezeti egységek között az eljárások időszerűsége tekintetében, az érkező ügyek aránytalan elosztása lényegében az elsődleges oka az időszerűtlenségnek. Ez pedig közvetlenül és rendkívül hátrányosan érinti a túlterhelt bíróságokon pereskedni kénytelen jogkereső állampolgárokat, és természetesen az ott dolgozó bírákat is. Össztársadalmi érdek tehát a bírói munkateher egyenletes elosztása (Örkényi, 2013, p. 499.).

Az arányos ügykiosztás biztosítása jó eséllyel szüli azt, hogy a nagy számok törvénye alapján mindenki hasonló nehézségi fokú ügyet kap (Fabri – Langbroek, 2007, p. 11.).

A kiosztásra kerülő ügyek száma mellett azok „súlyát” (nehézségi fokát) is figyelembe vevő és ezek alapján a munkateher bírák közötti egyenlő arányú elosztását célzó szignálási rend is lehet olyan, ami megfelel azon kritériumoknak, hogy a vezető (kiosztásra jogosult) szubjektív döntésétől független, nem eseti jellegű, előre meghatározott és objektív alapú, utólag igazolható és ellenőrizhető.^{xviii}

Ha ez a „külső feltétel” adott, akkor alappal valószínűsíthető, hogy az egyes tanácsokon belül keresendő a pertartambeli esetleges különbséget eredményező ok (Örkényi – Parlagi, 2020, p. 65.), ami alapján már egyéni segítség könnyebben nyújtható az adott kollégának. (Emellett persze az egyes szervezeti egységeknél jelentkező időszerteletlenség az igazgatási vezetők tevékenységének hiányára is visszavezethető, ha ők nem alkalmazzák következetesen a munkateher egyenlő elosztását lehetővé tevő módszert.)

Meg kell jegyezni azonban, hogy jelenleg a hazai bíróságokon nincs olyan objektív alapú és országosan használt rendszer, amely a statisztikai szempontból nyilvántartott ügyek típusaihoz az átlagosan elvárt munkaidő mennyiséget társítaná. A bírák eltérő munkaterhének megítélése nem egyértelmű, mivel kialakulásának oka mindenképpen mérlegelendő tény, hiszen ez következhet a bíró túlterheltségéből, de akár szakmai alkalmatlanságából is. A munkateher kiegyenlítetttségének mérése alapvetően az adott bírósági egység havi statisztikai adatain alapul. A bírák munkaterhét az ügyelosztásról döntő vezetők kísérik figyelemmel és jellemzően eseti jelleggel orvosolják a problémákat.

Annak, hogy a bírói munkateher mérésének nincs kiérlelt módszertana, az az oka, hogy nem ismerjük pontosan a szükséges munkaidő mennyiségét, nem tudjuk, hogyan lehet ezt mérni, ismeretlen a különböző munkaidő-igényű ügyek eloszlása, és nem tudjuk, hogy a szükséges munkaidő az ügyek milyen más jellemzőivel, milyen jellegű és erősségű összefüggésbe hozható (Örkényi, 2013, p. 498.).

Megjegyzem, hogy kezdődött már ezzel kapcsolatosan átfogónak tekinthető vizsgálat az Országos Bírósági Hivatal részéről, melynek során elektronikus úton kérdőíveket juttattak el valamennyi bíró részére, amelyeket önkéntes alapon tölthettek ki. Összesen 590 kitöltött adatlap érkezett vissza (a teljes bírói létszám 21,53 százaléka válaszolt), ebből 179 adatlap helyi büntető ügyszakban dolgozó bíraktól (az ügyszakok közül itt volt a legnagyobb érdeklődés).^{xix} Azonban ezen és más vizsgálatok elvégzése után sem került sor országosan egységes módszertan kialakítására és bevezetésére.

Minden esetre véleményem szerint az OBH által a kollégiumvezetőknek szervezett workshop szintjén szükségeltetik azon szempontrendszer meghatározása, mely szerint az ügyek nehézségi kategóriákba besorolhatóak. Az egyes ügyszakok szakmai vezetőinek részvételével meg kell határozni a bírói munkaidő igény számításához szükséges tényadatok körét (ki kell választani a

kezdőiratoknak azokat a jellemzőit, amelyek már a lajtmozáskor ismertek), és ki kell dolgozni kiszámításának módját. Az egyes bíróságokra nehezedő ügyteher mérésére szolgáló szempontrendszer kialakításának lényege, hogy az konszenzusos alapon történjen és a lényeg, hogy mindenhol ugyanazon szempontok szerint sorolják nehézségi kategóriába az ügyeket. Pontosabban kell meghatározni az egyes pertartamot növelő és csökkentő tényezőket, amelyekkel „korrigálhatók” a jelenlegi BIIR rendszer által kiadott súlyszám, és megállapítható a tényleges munkaidő-igény.

A fenti meghatározást követően lehetséges az, hogy felmérjék az egy bíróra jutó ügyteher mennyiséget, azt viszonyítani tudják az országosan egy bíróra jutó ügyteher-mennyiséghez, mérhetővé tegyék a peres ügyek befejezéséhez szükséges és elvárt időtartamot, illetve, hogy felmérjék, melyek azok a területek, amelyeken újonnan bevezetett gyakorlatokkal könnyíthetővé kell tenni a bírói munkaterhet, ami által gyorsabbá válhat az elbírálás időtartama. (Székesfehérvári Törvényszék, 2014)

5. Az ügyelosztási rend „alapjogi” kérdései egy konkrét szolgálati jogvita fényében^{xx}

5.1. A Kúria döntése

A Kúria Mfv.10.790/2016/2. számú határozatának alapjául szolgáló ügy tényállása szerint a felperes az alperessel áll törvényszéki bíróként szolgálati jogviszonyban, a G.K.CS.F.-ban dolgozik. Az alperes ügyelosztási rendjében nincs meghatározva darabszám szerint az egyes bírókra kiosztható ügyek száma.

A felperes a keresetében azt kérte, hogy a bíróság a Bjt. 35. § (2) bekezdése^{xxi} alapján kötelezze az alperest (a munkáltatót), hogy a reá kiosztható ügyek (maximális darab)számát határozza meg. Az volt az álláspontja, hogy e jogszabály helyes értelmezése szerint a rendelkezés a munkáltatót aktív magatartásra kötelezi: meg kell határoznia a bíróra kiosztható ügyek darabszámát, és mindezt a jogszabályban írt két feltétel (az ügyviteli és eljárási szabályok megtarthatósága és arányos munkateher) együttes biztosításával kell teljesítenie. Szerinte ennek nem felel meg az a munkáltatói gyakorlat, hogy az összes beérkezett ügyet szétosztják a bírák között. Ezért az alperes a jogszabály által előírt magatartást elmulasztotta, amely miatt a Bjt. 146. § (2) bekezdése alapján keresettel élhetett.

Az alperes a kereset elutasítását kérte. Egyrészt arra hivatkozott, hogy a Bjt. 35. § (2) bekezdésében írt rendelkezésnek nincs címzettje, másrészt a jogszabályhelyből nem következik, hogy a kiosztható ügyek számát konkrét darabszám szerint kellene meghatározni, ezért az alperes nem mulasztott.

A Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 29.M.3205/2014/19. számú ítéletével a felperes keresetét elutasította. A döntés indokolása szerint a Bjt. 35. § (2) bekezdése alapelvi jelleggel rögzít egy, a bírakat megillető olyan jogosultságot, amelynek az ügyek kiosztásakor érvényesülnie kell. A bíróság egyéni jogsérelmet bírálhat el, azonban a felperes a keresetében nem egy egyedi, őt ért, konkrét, a rá kiosztott ügyek számát érintő sérelmes intézkedést támadott, nem állította azt sem, hogy a rá kiosztott ügyek száma mellett nem tarthatók az ügyviteli és eljárási szabályok, továbbá arra sem hivatkozott, hogy aránytalan a munkateher a kiosztott ügyek száma mellett, és hogy ügyviteli, eljárási mulasztás miatt alperestől szankció érte volna.

A felperes arra hivatkozott, hogy az alperes elmulasztotta a rá kiosztható ügyek számának jogszabály szerinti meghatározását, mivel álláspontja szerint a beérkezett ügyek egyszerű szétosztásának módszere nem felel meg a jogszabály előírásának.

Az elsőfokú bíróság szerint az idézett jogszabályhely azonban nem ad iránymutatást a munkáltató, illetve a vezetője számára az ott írt feltételeken túl arra vonatkozóan, hogy a kiosztható ügyek számát miként kell meghatározni. A jogszabály, sem más előírás ezen alapelvi jellegű elvárás mellett nem határoz meg olyan iránymutatást, amelynek mentén a kiosztható ügyek száma előre megadott, egységes szempontok alapján akár konkrét darabszámban, akár egy - től -ig határon belül, vagy más módszerrel a bíróság vezetője által meghatározandó az egyes bíróságokon. A bíróság arra a következtetésre jutott, hogy mindezek alapján – erre vonatkozó előírás hiányában – általánosságban nem állítható, hogy a munkáltató azzal, hogy úgy határozza meg a bírókra osztható ügyek számát, hogy a beérkezett ügyeket szétosztja, a Bjt. 35. § (2) bekezdésében előírtakhoz képest, mulasztást követett volna el a felperessel szemben figyelembe véve, hogy a felperes az ebből adódóan őt ért konkrét jogsérelemre nem hivatkozott.

A felperes fellebbezése folytán eljáró Fővárosi Törvényszék 5.Mf.680.532/2015/12. számú ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét – helyes indokainál fogva – helybenhagyta. A törvényszék szerint a Bjt. 35. § (2)

bekezdése alapelv jelleggel rögzít egy, a bírakat megillető jogosultságot, amely egyben garanciális jellegű előírás is. E rendelkezés azonban nem határozza meg a bíróra kiosztható ügyek mennyiségét, és arra vonatkozóan konkrét iránymutatást sem ad. A másodfokú bíróság álláspontja szerint „fogalmilag kizárt” a számszaki adatokat nem tartalmazó Bjt. 35. (2) bekezdésének egyedi ügyben olyan módon tágító értelmezése, ami már a garancia jellegét veszélyezteti. A másodfokú bíróság álláspontja szerint a pernek nem tárgya a bírói hatalom gyakorlása során felmerült anomáliák feltárása, a bíróságok Alaptörvénynek megfelelő működésének, a bírói igazgatás rendjének vizsgálata. A bíróság egyéni jogsérelmet bírálhat el, ehhez képest a felperes az egész bírói karra vonatkozó érvelést terjesztett elő másodfokon, amellyel mintegy kollektív érdeksérelmet kívánt érvényesíteni, erre azonban „egyéni per” keretében nem kerülhet sor.

A felperes a Kúriához előterjesztett felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítélet hatályon kívül helyezésével az elsőfokú ítélet megváltoztatását, a kereseti kérelemnek megfelelő alperesi marasztalást kért.

A Kúria kifejtette, hogy „[a] Bjt. 35. § (2) bekezdésben foglalt szempontok (eljárási, ügyviteli szabályok megtartása a bírák arányos munkaterhe) mindig a beérkezett ügyek mennyiségére vetíthetők, hiszen a folyamatban lévő ügyekben kell ezeket az elveket alkalmazni. Az arányos munkateher meghatározása nem jelenthet évi szintű darabszám szerinti előre meghatározást, mivel figyelemmel kell lenni az adott bíróság adott ügyszakos bíróinak személyi összetételére: ítélkezési tapasztalataikra, szakmai irányultságukra, a bírói értékelések eredményére, továbbá a folyamatban lévő ügyek súlyára. [...] [T]éves a felperes érvelése arról, hogy a Bjt. 35. § (2) bekezdés helyes értelmezésével az ügykiosztás előre történő számszaki (darab, vagy -tól -ig határ szerinti) meghatározást jelent, és ennek elmulasztásával az alperes jogszabálysértést követett el.” (Kúria Mfv.I.10.790/2016/7. számú ítélete, Indokolás [43]–[48])

5.2. Az Alkotmánybíróság határozata

Az indítványozó az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján benyújtott alkotmányjogi panaszában a Kúria Mfv.I.10.790/2016/7. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és – az alsóbb fokú bírósági ítéletekre kiterjedő hatályú – megsemmisítését kérte az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése, XVII. cikk (3)–

(4) bekezdései, XX. cikke [tartalmilag a XX. cikk (1) bekezdése], XXVIII. cikk (1) bekezdése és 26. cikk (1) bekezdése sérelmére való hivatkozással. (Alkotmánybíróság 3076/2020. (III. 18.) AB határozata [1])

Indítványában egyrészt arra hivatkozott, hogy a Kúrián az ügy elintézésére nem az ügyelosztási szabályok szerint illetékes tanácsot jelölték ki, ami sértette az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése által biztosított *törvényes bíróhoz való jogát*. A „munkavégzéssel kapcsolatos jogviták” elbírálása ugyanis az ügyelosztási rend szerint az M.II. számú tanács referádjába tartozott, az indítványozó ügye ennek ellenére a munkaszerződés megkötésével, módosításával és megszüntetésével kapcsolatos ügyeket elbíráló M.I. számú tanácshoz került. Az indítványozó szerint egyébként már az elsőfokú eljárásban is sérült a törvényes bíróhoz való joga, mivel a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság ügyelosztási rendje szerint a „Bjt. [...] hatálya alá tartozó ügyekben” kizárólag bírósági vezetők járnak el, márpedig önmagában a vezetői kinevezés nem lehet az ügy tárgya szerinti szakosodás alapja. A szakértelem minden munkaügyi bíró esetében azonos módon rendelkezésre áll. Az „ügyelosztási rend ilyen formában helytelen, szignálás alapja nem lehet” – hangzik az indítvány.

Másrészt az indítványozó rámutatott, hogy a *bíró személyi függetlenségét* [Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdés] érintően jelentősége van annak is, hogy a munkáját milyen körülmények között tudja végezni, ennek legfontosabb eleme pedig a munkateher (a bíróra kiosztott ügyek száma). Ha a bíró túlterhelt, nem várható el az eljárási és ügyviteli határidők betartása, amely miatt őt szankciók érhetik, sőt, a *szakmai függetlensége* is sérülhet, mert a „túlterhelt bíró nem képes teljes értékű munkára”, nem képes a hivatásával szemben támasztott elvárásoknak való megfelelésre, vagy a szabadidejében kénytelen dolgozni, ami a magánszféra sérelmével jár és a személyi függetlenségét csorbítja. Továbbá a bíró minősítésénél jelentős szempont a befejezett ügyek száma, márpedig ezt az adott bíróság átlagához mérik, tehát ha egy bíró egy leterhelt bíróságon dolgozik, akkor a jó minősítéshez az országos átlagnál több munkát kell végeznie.

Harmadrészt a *bírósághoz fordulás jogát* [Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdés] és a bírói függetlenséget [Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdés] sérti az indítványozó álláspontja szerint az, hogy a bíróság „a keresetindítás feltételeként egy már bekövetkezett egyéni jogsérelmet követel meg”.

Negyedrész az indítványozó úgy vélte, hogy ha az ügyteher maximumát nem határozza meg a munkáltató, akkor azzal többletmunkára kényszeríti a bírót, ami a *pihenéshez való jogát* [Alaptörvény XVII. cikk (4) bekezdés] sérti, hiszen a szabadidejében kénytelen dolgozni. Továbbá az ügyszám növekedése egyre több késelemhez vezet az ügyek elintézésében, ami növeli a bírót érő stresszt, ez pedig *az egészséghez való jog* [Alaptörvény XX. cikk – tartalmilag a XX. cikk (1) bekezdése] és *az egészséget tiszteletben tartó munkafeltételekhez való jog* [Alaptörvény XVII. cikk (3) bekezdés] sérelmére vezet. Az ügyszám véletlenszerű tényezők hatására való alakulása végezetül *diszkriminációt* [Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdés] is okoz a bírák között: a leterhelt bírók nem tudnak határidőben eljárni, mások viszont igen. A különbségtétel sérti az egészséghez, egészséges munkakörnyezethez és a pihenéshez való jogot. (Alkotmánybíróság 3076/2020. (III. 18.) AB határozata [4]-[7])

Az AB a következő indokokra figyelemmel – részletesen kitérve az indítványozó által hivatkozott alapjogok sérelmével összefüggő előadására – utasította el az alkotmányjogi panaszt.

A törvényes bíróhoz való jog és a bírósághoz fordulás joga kapcsán:

„[A] vizsgált ügy tehát egy speciális értelmezési kérdést vetett fel, mégpedig azt, hogy az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló jogvita munkavégzéssel összefüggő jogvitának vagy a jogviszony módosítására irányuló jogvitának minősült-e. [...] [Ö]nmagában e polémia eldöntése – a konkrét jogviszony minősítése, illetve a Kúria általi minősítés felülvizsgálata – nem az Alkotmánybíróság feladata. *A mérlegelés eredményének nyilvánvaló okszerűtlensége bizonyosan nem állítható, és más körülmény sem mutat arra, hogy a szignálás menetébe való akaratlanos beavatkozás, tehát az automatikus szignálási rendtől való eltérés történt volna, amely önkényessége folytán a törvényes bíróhoz való jog korlátozásának a megállapítására vezethetne.* Mindezek alapján az Alkotmánybíróság a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog részjogosítványát képező törvényes bíróhoz való jog [Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdés] korlátozását nem állapította meg. (Alkotmánybíróság 3076/2020. (III. 18.) AB határozata [23]-[25])

„[...] [b]ár a bírósági döntések indokolásában valóban szerepel az indítványozó által hivatkozott megállapítás, de az nem értelmezhető perindítási akadályként: a bíróságok érdemben foglalkoztak a kereseti kérelemmel, és megindokolták a Bjt. alkalmazott 35. § (2) bekezdésének tartalmára vonatkozó álláspontjukat. A kereset elutasításának első sorban az volt az indoka, hogy értelmezésük szerint a

Bjt. 35. § (2) bekezdéséből a maximális ügymennyiség számszaki meghatározásának a követelménye nem vezethető le. Ebből következően *nem állapítható meg, hogy a bírói út a konkrét ügyben az indítványozó elől el lett volna zárva, ezért a bírósághoz fordulás jogának a sérelmére alapított kérelem nem megalapozott.* (Alkotmánybíróság 3076/2020. (III. 18.) AB határozata [28])

A bírói (személyi és szakmai) függetlenséggel összefüggésben:

„[A] bírói munkavégzés megítélése nem függetleníthető a bírói státus jellemzőitől, alapvetően attól a ténytől, hogy képes-e és adott körülmények között tud-e a bíró a konkrét ügyben befolyásmentes, pártatlan döntést hozni. Ezt a képességet számos körülmény befolyásolhatja, amelyek között az objektív, a szubjektív, vagyis az egyénben rejlő tényezők mellett szociál- és szervezetszociológiai tényezők is megtalálhatóak.

A bíróságon belüli munkaszervezés és e körben az egyes bírók konkrét ügyterhe – folyamatban lévő ügyeinek száma egy adott időpontban – kétségkívül olyan faktor, amelynek az elvégzett bírói munka minősége szempontjából lehet jelentősége. *Az ügyteher azonban önmagában véve nem befolyásolja az ügyek kimenetelét, a konkrét ügyekben való befolyásmentes ítélezést.* A bíró semmilyen körülmények között nem utasítható, ítélező tevékenysége a folyamatban lévő ügyek számától függetlenül is kizárólag a törvény alá rendelt, és minden esetben saját, belső meggyőződése alapján, autonóm módon, befolyásolástól mentesen hozza meg döntését. Az ügyet a beleegyezése nélkül nem lehet elvonni tőle.

Tartalmi szempontból tehát az ügyteher – annak előre, számszakilag történő meghatározottsága vagy ennek hiánya – nem érinti a döntéshozatali függetlenséget, arra nem gyakorol hatást, ekként pedig alkotmányjogi értelemben a bírói függetlenség szakmai aspektusával, a szakmai függetlenség követelményével nem hozható összefüggésbe.

Amint az fentebb kifejtésre került, a személyi függetlenség a bíró több összetevőből álló független közjogi státusát jelenti. *A személyi függetlenség a szakmai függetlenséget kiegészítve egyebek mellett azt garantálja, hogy a bírónak a döntés tartalmáért pénzügyi vagy személyes hátrány elszenvedésétől nem kell tartania, őt az ítélete miatt pozíciójából nem lehet elmozdítani. A bíró előtt folyamatban lévő ügyek számának a maximálása vagy annak a hiánya ezzel a jogállásbeli sajátossággal nem áll közvetlen összefüggésben.*” (Alkotmánybíróság 3076/2020. (III. 18.) AB határozata [34]-[38])

Fontos megjegyezni azonban, hogy ugyanakkor kifejtette az AB azt is, hogy „[A] bíró *leterheltsége és a bíró értékelése, minősítése közötti közvetett kapcsolat azonban nem kizárt*, mivel a bíró értékelése, adott esetben fegyelmi felelősségének vizsgálata során – egyebek mellett – az ügyforgalmi és tevékenységi adatok alapján készült kimutatást, a határidők megtartását figyelembe kell venni (vesd össze: Bjt. 67. §, 69. § c) pont, 77. §, 81. §), erre pedig kihatással lehet az elintézendő ügymennyiség is [...]” (Alkotmánybíróság 3076/2020. (III. 18.) AB határozata [39])

Fenntartotta véleményét azonban és leszögezte, hogy „[Ö]sszegzőképpen megállapítható, hogy a Bjt. 35. § (2) bekezdésének tartalma, az értelmezés esetleges eltérései, adott esetben a *maximális ügyteher meghatározása nem áll alkotmányjogi összefüggésben a bírói függetlenséggel*, sem annak szakmai, sem pedig személyi aspektusát illetően [...]” (Alkotmánybíróság 3076/2020. (III. 18.) AB határozata [41])

Témaválasztásom szempontjából sajnálatosnak tartva az AB érdeemben nem vizsgálta, hogy az ügyben sérült-e a *munkavállaló egészségét tiszteletben tartó munkafeltételekhez való joga, a pihenéshez való joga, az egészséghez való joga*, illetve, hogy a Kúria döntése *hátrányos megkülönböztetést* valósított-e meg.

Az AB indokolása szerint „[A] Kúria döntése [...] a pihenéshez való joggal nem áll összefüggésben: a támadott ítélet tárgya nem túlmunka elrendelése vagy szabadság-kiadás volt, és az indítványozó ügyében hozott bírósági ítéletek szerint az indítványozó nem is állított ezzel összefüggő konkrét, egyéni jogsérelemet.

„[...] [A]z indítványozó azonban a bírósági eljárásban hozott ítéletek szerint nem hivatkozott semmilyen őt ért konkrét jogsérelemre, nem állította, hogy a rá kiosztott ügyek száma mellett nem tarthatók az eljárási és ügyviteli szabályok, vagy aránytalan lenne a munkateher. [...] [a] a kérelemben foglaltak nem igazolják, hogy a Kúria jogértelmezése, tehát konkrét ügy és a hivatkozott alaptörvényi rendelkezések között releváns összefüggés, közvetlen tartalmi (oksági) kapcsolat állna fenn.” (Alkotmánybíróság 3076/2020. (III. 18.) AB határozata [43]-[44])

6. Bírói munkateher a fegyelmi felelősség tükrében

A bírói munkateher Bjt. 35.§ (2) bekezdése szerinti elosztási elve olyan kötelezettséget telepít a munkáltatóra, melyre azonban fegyelmi eljárás körében is hivatkozhat, az ugyanebben a rendelkezésben a bíróra rótt kötelezettség megszegését fegyelmi eljárás keretében szankcionálhatja is.

Fegyelmi eljárásban a Budapest területén működő ítélőtábla mellett eljáró elsőfokú szolgálati bíróság SZF7/2018/36. számú határozatában azt állapította meg, hogy *nem állapítható meg vétkes kötelezettségzegés a bíró terhére, ha a bíróra kiosztható ügyek számának meghatározásakor nem teljesülnek a Bjt. 35. § (2) bekezdésében foglaltak és a bíró a rá kiosztott ügyben azért nem tud folyamatosan és lelkiismeretesen eljárni, mert az a bíró rendes munkaidejében már nem teljesíthető.*

Az elsőfokú szolgálati bíróság által megállapított (történeti) tényállás lényege az alábbiak szerint foglalható össze:

A fegyelmi eljárás alá vont bíró az egyik törvényszék büntetés-végrehajtási csoportjánál teljesít szolgálatot; a 2017. február 1. napjától hatályos ügyelosztási rend szerint olyan, bv. bírói hatáskörbe tartozó ügyekben jár el, amelyekben a bv. bíró a meghallgatást a törvényszék épületében tartja, vagy az iratok alapján dönt. Ezen túlmenően az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti panasz alapján megtett intézkedésekről és az átszállításról szóló határozat felülvizsgálata miatt indult ügyekben valamennyi bv. bíró eljár, az ügyelosztás alapja pedig az ügy tárgyán belüli sorszám szerinti érkezés elve.

A büntetés-végrehajtási csoport 2017. évi érkezése jóval meghaladta az előző év ezen időszakában érkező ügyek számát, ami döntően a kártalanítási ügyek nagy számára vezethető vissza. Ennek következtében – bár a befejezések száma is nőtt – azonban a folyamatban lévő ügyek száma mintegy megháromszorozódott.

A bíró a 2017. április 4. és 2017. július 5. napja között rászignált 75 kártalanítási ügyből a szignálás alapján egymást követő 10 ügyben intézkedett, késedelem nélkül előkészítést végzett az ügy elbírálása szempontjából releváns további iratok beszerzése érdekében, 2017 májusától kezdődően 2018. február 14. napjáig azonban az iratokban további intézkedést nem tett, a kérelem tárgyában érdemi döntést nem hozott, a bíró részéről a kártalanítási ügyekben további intézkedés nem történt. 2017. évben a bíró kezén lévő 196 ügyből nem érdemi határozattal 3 ügyet intézett el, míg a bíróval azonos referádába tartozó ügyeket intéző másik bíró 208 ügyből 23-at fejezett be.

A bíró 2017. április 25-én levéllel fordult a csoportvezető bíróhoz, melyet

egyidejűleg a törvényszék elnökének is megküldött. Ebben tájékoztatta a csoportvezetőt arról, hogy jelenlegi munkaterhe mellett már nem jut ideje a kártalanítási ügyek intézésére. Tájékoztatta arról is, hogy leírója nem szakképzett leíró, tíz ujjal nem tud gépelni, ezért nem tud diktálni neki. Határozatait maga írja le, mely nagy hozzájárulás a részéről. A bv. csoport másik bírója 2017. március 24-étől nem tarthat meghallgatásokat, ezért az általa kitűzött ügyeket is a bírónak kellett befejezni. Jelezte, hogy a kártalanítási ügyek elbírálásához további bv. bírói státusz szükséges, leírójával nincs további kapacitásuk. Jelezte azt is, hogy a meghallgatások kitűzése is jelentősen igénybe veszi leírója idejét és energiáját, több esetben jelezte a rendőrség, hogy az elővezetést azért nem tudták foganatosítani, mert késve kapták meg az erről szóló határozatot.

A bíró 2017. évi érkezése 1614 ügy volt, melyből 1163-at fejezett be. A bv. csoport másik bírója a rá szignált 1707 ügyből 1497 darabot fejezett be. A bíró érdemi munkavégzését a meghallgatások megtartása, a hozott határozatok írásba foglalása és a kártalanítási ügyek teszik ki. A meghallgatáson befejezett ügyekben a bírónak, a kártalanítási ügyekben bírótársának volt több befejezése. A törvényszék elnökének felhívására a bíró a 2017. december 4-én kelt levelében arról tájékoztatta az elnököt, hogy törvényes munkaidejébe annyi munka fér bele, amennyit elvégez, többletfeladatokat is ellát, maga gépel a határozatait, ennek ellenére a leírója is több mint egy ember munkáját látja el, és mások számára is besegítést végez. Ennél többet teljesíteni nem tud, ezek a lehetőségei.

2018. február 14-én a büntető kollégiumvezető tájékoztatta a munkáltatói jogkört gyakorlót arról, hogy az ellenőrzéssel érintett kártalanítási ügyek egyikében sem valósultak meg a jogalkotó által előírt ügyintézési határidők. Megvizsgálta az ügyforgalmi adatokat, azt diagrammal ábrázolta, értékelte a statisztikai adatokat és a munkáltatói jogkör gyakorlójával azt a megállapítást közölte, hogy a bírók és a titkárok között az érkezésszám egyenletesen oszlik meg, azonban az eljárás alá vont bírón kívül senki sem hivatkozik arra, hogy a leterheltség miatt nem tudja intézni kártalanítási ügyeit.

Az elnök – fentiek alapján – a Bjt. 106. § (2) bekezdésének c) pontja alapján 2018. március 14. napján fegyelmi eljárást kezdeményezett a bíróval szemben a szolgálati bíróságnál. Előadta, hogy a bíró a szolgálati viszonyával kapcsolatos kötelezettségét vétkesen megszegte, a kártalanítási ügyekben megtagadta az igazságszolgáltatási feladatainak ellátását, megsértve ezzel a Bjt. 36. § (1) bekezdésében foglaltakat. Nem tett eleget szolgálati viszonyával kapcsolatos kötelezettségének, súlyosan hátráltatta a büntetés-végrehajtási csoport hatékony és időszerű munkáját, illetve az ügyek ésszerű időn belül történő elbírálását,

megsértve ezzel a Bjt. 37. § (3) bekezdésében foglaltakat, az ügyfelek törvényes jogait sértő módon járt el. A kötelezettségszegés súlyára és következményeire figyelemmel kérte a fegyelmi eljárás megindítását és lefolytatását.

A bíró tagadta a fegyelmi vétség elkövetését a szolgálati bíróság előtti eljárásban is. Előadta, hogy 2017. március-áprilisában kezdtek érkezni hozzájuk a kártalanítási ügyek. Az elején elkezdte ezeket feldolgozni, beszerezte a szükséges előzményi iratokat és ítéleteket, megkereste a sértetteket, áttanulmányozta a kérelmeket, a bv. intézetek jelentését. Véleménye szerint egy-egy ilyen ügy elintézése neki egy napi munkát jelent. A másik oldalról azonban folyamatosan jött a követelődés, hogy a többi munkájával is folyamatosan haladjon, amelyek a közérdekű munka átváltoztatásával kapcsolatos ügyek intézése, Szv. ügyek intézése, pénzbüntetéssel kapcsolatos ügyek intézése voltak.

Előadta, hogy minden nap 7.45-kor bent van és minden nap 16 óráig dolgozik, ennyi fér bele a munkaidejébe, melyet a munkáltatónak fel kell ismernie és nem irreális elvárásokat megfogalmazni. A bíró napi munkavégzéséről füzetet vezet annak szemléltetésére, hogy egy nap mennyi munkát végez. Állította, hogy az egész 2017. év az ellene indított fegyelmi eljárásokkal telt, tevékenységének megvizsgálása pedig kiválóan alkalmas minősítést eredményezett. Már készül ellene a hetedik fegyelmi eljárás, amely a közérdekű munkával kapcsolatos tevékenységével függ össze, csoportvezetője két büntetőeljárást is indított ellene.

Hivatkozott az Alaptörvény 26. § (1) bekezdésére és kifogásolta, hogy a munkáját szeletekre bontva vétkességi alapon kutatják. Állította, hogy hétfőtől péntekig folyamatosan dolgozik. Döntenie kellett, hogy melyik területen végzi el rendszeren a munkáját, mert minden nem fért bele. A munkateherre vonatkozó kérdésre előadta, hogy folyamatosan változtatták a munkaterületét, nem fér bele több a munkaidejébe, nem hajlandó szombaton és vasárnap is dolgozni, valamint a saját munkaszervezési döntése volt, hogy maga írja le a határozatait és a megkereséseket, de ezzel nem könnyített a munkaterhén, csupán zökkenőmentessé tette a munkamenetet.

A szolgálati bíróság azt kellett vizsgálnia, hogy a bíró követett-e el kötelezettségszegést és abban a bírót terheli-e vétkesség, valamint fennáll-e az eljárást kezdeményező iratban a bíró terhére rótt Bjt. 36. § (1) és 37. § (3) bekezdésekben írt kötelezettségek megsértése, abban a bírót terheli-e vétkesség, megállapítható-e a Bjt. 105. § a) pontjában foglalt fegyelmi vétség elkövetése.^{xxii}

A szolgálati bíróság megállapította, hogy ugyan a kötelezettségzegés fennáll, a rábízott kártalanítási ügyekben nem járt el folyamatosan, azokat érdemben nem bírálta el, megsértve ezzel a Bjt. 36. § (1) és 37. § (3) bekezdésében foglalt kötelezettségét, ugyanakkor arra az álláspontra helyezkedett, hogy a kötelezettségzegésben nem volt vétkesnek tekinthető, így fegyelmi felelőssége sem állapítható meg – az egyik konjunktív megállapíthatósági feltétel hiánya okán –, ezért az eljárás alá vont bírót felmentette a következő indokok alapján.

A szolgálati bíróság azt vizsgálta, hogy a bíró rendes munkaidejében el tudta-e látni feladatát, teljesültek-e a bíróra kiosztott ügyek mennyiségében a Bjt. 35. § (2) bekezdésében foglalt előírások.

E körben felhozta a csoportvezető tanúvallomásában foglaltakat, mely az elsőfokú szolgálati bíróság szerint megerősítette, hogy nem volt elvárás a bírókkal szemben, hogy naprakészek legyenek, hiszen látták azt, hogy milyen mennyiségű ügy érkezik, annyit vártak el, hogy mindenki tegyen hozzá annyit, amennyit lelkiismerete, hozzáértése alapján megtehet.

Tényként állapította meg a bíróság, hogy az ezres nagyságrendű új kártalanítási ügyek kiosztásával az eljárási és ügyviteli szabályok betartása lehetetlenné vált, ezért a munkáltató a Bjt. 35. § (2) bekezdésében foglalt kötelezettségét ezzel megszegte.

A szolgálati bíróság a bíró védekezésére tekintettel arról foglalt állást, hogy a rendes munkaidejében^{xxiii} a kártalanítási ügyekkel kapcsolatos feladatait el tudta-e látni, vagy a valóságnak megfelelően jelezte a bíró folyamatosan, hogy nem tud több feladatot ellátni, a munkaidejébe a kártalanítási ügyek intézése már nem fér bele.

Indokolásában kitért arra, hogy *a bíró nem rendelkezett a bíróságon kívüli munkavégzés kedvezményével, ebből következően munkaidejét a Bjt. 48. §-a szerinti munkarend szerint kellett végeznie*, ezzel a bíró munkaidejét a munkáltató osztotta be, hiszen meghatározta a bíró részére azt, hogy a bíró a törvényes munkaidejét mely konkrét időben tartozik teljesíteni. Megállapította, hogy nem merült fel az eljárás során, hogy a bíró a munkaidejét ne töltötte volna ki.

A kártalanítási ügyek munka(idő)igényessége mellett még azt is vizsgálódási körbe vonta, hogy az eljárás alá vont bíró munkaidejében mennyi időt tudott kizárólag munkavégzéssel tölteni tekintettel arra, hogy a fegyelmi eljárás alapjául szolgáló időszakban a munkáltató öt fegyelmi eljárást indított a bíróval

szemben. Megállapította, hogy mivel a jogerősen befejezett fegyelmi eljárások alaptalannak bizonyultak, az eljárás alá vont bírót ezen ügyek szolgálati feladatainak teljesítésétől elvonták és ez a körülmény is a munkáltató terhére esett.

Mindemellett még azt is (szintén a munkáltató terhére) megállapította, hogy a munkaszervezéssel kapcsolatos munkáltatót érintő feladatok kapcsán a munkáltatót terheli a felelősség azért, hogy – mivel az igazgatási feladatokat ellátó csoportvezető az eljárás alá vont bíróval nem beszél, vele saját bevallása szerint is haragos viszonyban van – érdemi kommunikáció hiányában alapvető együttműködési és munkaszervezési kötelezettségét teljesíteni nem tudta.

Egyértelműen a kimentette az eljárás alá vont bírót azzal a megállapításával, hogy a kártalanítási ügyek kiosztásakor a munkáltató előtt is nyilvánvaló volt, hogy azt a büntetés-végrehajtási bírók a meglévő feladataik mellett ellátni nem tudják az eljárási és ügyviteli szabályok megtartásával.

Nagyon fontos megállapítást tett azzal is, amikor rögzítette, hogy még a bíró részére biztosított bíróságon kívüli munkavégzés lehetősége sem jelenthet munkaidőn túli munkavégzést, e kedvezmény adott esetben az eljárás alá vont bírót azonban nem is illette meg.

Alaposnak értékelte az eljárás alá vont bíró azon hivatkozását, hogy munkaidőben, saját határozatainak gépelése mellett a kártalanítási ügyek intézésére már nem jutott ideje. Megalapozottnak tartotta a bíró azon védekezését is, hogy *rendes munkaidejében a kártalanítási ügyeket már nem tudta intézni, munkaidejébe az már nem fért bele, ebből kifolyólag pedig a bírót nem terheli gondatlanság sem (negligencia) abban, hogy a kártalanítási ügyek intézését munkaidejében ellátni nem tudta, a munkaidőn kívüli önkéntes teljesítés elmaradása pedig vétkeességi alapon a bírón nem volt számonkérhető.*

Mindezek alapján a szolgálati bíróság nem tartotta a bíró magatartását az igazságszolgáltatási feladatok megtagadásának, sokkal inkább azt a bíró részéről kétségbeesett reakciójának minősítette arra, hogy a munkáltató – miközben többnyire megalapozatlan fegyelmi eljárásokkal tartotta bizonytalanságban – a mennyiség miatt eleve teljesíthetetlen feladatot rótt rá, melynek nyilvánvalóan nem tudott eleget tenni kötelezettségszegés nélkül.

A határozat végén elvi éllel rögzítette, hogy a munkáltató köteles betartani a Bjt. 35. § (2) bekezdésében foglalt rendelkezéseket, különösképp akkor, ha a kötelezettség megszegését fegyelmi eljárás keretében szankcionálni kívánja. Végkövetkeztetése szerint a bírót akkor terhelte volna kötelezettség-szegésben vétkesség, ha az eljárás során bizonyítást nyert volna, hogy a bíró munkaidejében a rábízott ügyekben lelkiismeretesen el tudott volna járni, és ennek ellenére ezen kötelezettségének nem tett eleget.

Az elsőfokú szolgálati bíróság határozatban – közvetlenül pedig az indoklásában levezetett érvelésben – foglaltak alapján a következőket lehet megállapítani. Gyakorlatilag arra enged következtetni, hogy a bírák (és ráadásul még az otthondolgozási kedvezményben részesítettek is) csak heti 40 óra munkavégzésre kötelezhetőek („túlóra” nem) és amennyiben ez idő alatt lelkiismeretesen járnak el, munkaidejüket kitöltik, úgy nem róható fel nekik, ha a túlzott munkateher miatt az ügyeket nem tudják határidőben intézni. Ez több szempontból is értékelésre szorul. Egyfelől ez ahhoz is vezethet, hogy amennyiben adott létszámkerettel működő bíróságok bírái napi 8 órás (heti 40 órás) munkavégzéssel nem tudnak megküzdeni az ügyteherrel – értem ezalatt, hogy nem tudják tartani a határidőket – úgy ezért ők (fegyelmi) felelősségre nem vonhatóak, még annak ellenére sem, hogy egyértelműen sérülnek a jogkereső állampolgárok érdekei és a határidők be nem tartásával nyilvánvalóan romlik a bíróságok ügyfél-megítélése, csorbul a bíróságokba vetett társadalmi közbizalom. Tehát a munkáltató felelőssége, hogy annyi ügyet osszon ki a bírákra, hogy azokat heti 40 órában el tudják végezni az eljárási és ügyviteli szabályok megtartása mellett és mondhatni a munkáltatóra telepíti annak terhet, hogy neki kell valahogy mégis (egyéb munkaszervezési eszközökkel) megoldania azt, hogy adott bírói létszámmal megfelelően intézhetőek legyenek az ügyek. Másfelől azonban éppen ezen utóbbi körülményt fel kell hozni a munkáltatók védelmében is, hiszen létezhet olyan ügyteher, aminek arányos elosztása révén sem – egész egyszerűen akár fizikai szempontokból – érhető el az, hogy maradéktalanul tarthatóak legyenek az eljárási és ügyviteli rendelkezések. Különösen igaz lehet ez akkor, ha a politikai hatalom nem bocsát rendelkezésre többlet létszámkeretet. Az elsőfokú bíróság jogértelmezése patthelyzetet eredményez: ugyanis kétségtelen tény, hogy az ügyeket – a határidők tartásával – fel kell dolgozni (ez a bíróságok küldetése) és ezt az ügykiosztással a bírósági munkáltatóknak kell biztosítani, ő azonban – a jelenlegi jogszabályi környezetben feloldhatatlanul – szembe kerül a saját dolgozóival (és ez

láthatóan súlyos szervezeten belüli konfliktusokhoz is vezethet), mivel ők alappal hivatkozhatnak a napi munkaidő teljes kitöltésére és a túlmunka „tilalmára”.

Ez a fajta értelmezés egyértelműen a bírói (dolgozói) érdekeket helyezi előtérbe, még az ügyek intézésének mindenek felett álló kötelezettségével és az ebből adódó munkáltatói kötelezettségekkel szembe állítva is. Érdekes ezzel összefüggésben rávilágítani arra is, hogy a fix engedélyezett létszám mellett a munkáltatók keze abból a szempontból is meg van kötve, hogy esetlegesen megnövekedett ügyteher elintézése érdekében túlmunkát sem tudnak elrendelni, ugyanis ezt a Bjt. egyetlen helyen rendelkezik egyáltalán túlmunkáról, azt csak a Kúriára, az OBH-ba, a minisztériumba és az érintett szervhez beosztott bíróra vonatkozóan ismeri: a 195.§ (7) bekezdése szerint túlmunkájáért a kormánytisztviselőkre vonatkozó szabályok szerint szabadidő-átalány állapítható meg.

Az elsőfokú szolgálati bíróság gondolatmenete talán azon is alapulhatott, hogy akkor lenne megalapozott a rendes munkaidőn túli munkavégzés, ha azt a munkáltató elrendelné és ezzel együtt ennek anyagi ellentételezését is nyújtaná, azonban amíg ez nem áll fenn, a munkaidőn kívüli önkéntes teljesítés – „csupán” hivatástudatból – nem elvárható. Ez kétségtelen következetes párhuzamba állítható a Bjt. illetményre vonatkozó szabályozásával, ugyanis az is csak a rendes munkaidőből indul ki, amikor akként rendelkezik a 168/A.§-ban, hogy a (3) bekezdés szerint az egy napra járó illetmény az egy hónapra megállapított illetmény és a tárgyó munkanapjai számának hányadosa; míg a (4) bekezdés alapján az egy órára járó illetmény az egy napra kiszámított illetmény és a bíró napi teljes munkaidejének hányadosa. Ez utóbbi pedig egyértelműen napi 8 órában van lefektetve (Bjt. 47.§).

Végeredményben ez a felfogás azonban egy totálisan „felelőtlen” szervezetet feltételez, hiszen ebben az értelmezésben ott dolgozó bírák határidőmulasztásai senkinek nem róhatóak fel (a mulasztó bíró vétkességi alapon nem számonkérhető), az ügyfelek határidőkhöz fűződő érdekeiket érdemben nem tudják érvényesíteni. Azért nem tudják érdemben, mert hiába ismerik az eljárási kódexek az eljárás elhúzódása miatti kifogást, még ha az elhúzódást meg is állapítják, a bírók végső esetben mindig tudnának kapaszkodni abba, hogy tőlük rendes munkaidejükben annyi telik, amennyi. Másfelől azt is ki kell emelni, hogy végső soron az általuk vezetett szervezetért mindig a vezetők (munkáltatói

jogkört gyakorlók) tartoznak felelősséggel, akik fentiek miatt – ha a fent kifejtett bírósági értelmezést követjük – egyáltalán nincsenek könnyű helyzetben.

Ezen jogértelmezést ugyanakkor teljesen felülírta a Kúria mellett eljáró másodfokú szolgálati bíróság SzfF.11/2018/7. számú határozatával, amely az elsőfokú szolgálati bíróság határozatát megváltoztatta, és megállapította, hogy az eljárás alá vont bíró fegyelmi vétséget követett el, ezért vele szemben egy fizetési fokozattal való visszavetés fegyelmi büntetést szabott ki. Azt állapította meg, hogy *igazságszolgáltatási feladatának teljesítését tagadja meg a bíró és ezzel vétkezen megszegi kötelezettségét, ha az ügyelosztási rend szerint referádájába tartozó egyik ügycsoportban bírói munkát egyáltalán nem végez. A munkamegtagadás vétkeességét nem mentheti a túlzott munkateher, az adott jogterületen való járatlanság, a további ügycsoportokban végzett példaértékű munka, a munkaidő teljes kihasználása. A bíró a rá kiosztott ügyekben folyamatosan köteles eljárni, intézkedni [2011. évi CLXII. törvény 36. § (1) bekezdés, 37. § (3) bekezdés, 105. § (1) bekezdés a) pont].*

A másodfokú (szolgálati) bíróság szerint az elsőfokú bíróság az irányadó tényállás alapján helyesen állapította meg azt, hogy köteleességszegés történt; tévedett azonban, amikor – azon oknál fogva, hogy a kártalanítási ügyek intézéséből a bíróra teljesíthetetlen munkateher hárult, amit a rendes munkaideje alatt fizikailag nem tudott elvégezni – arra az álláspontra helyezkedett, miszerint a köteleességszegés a bíró részéről nem volt vétkes.

Elfogadta az elsőfokú bíróság azon megállapítását, miszerint az eljárás alá vont bíró munkaidejét munkával töltötte ki figyelemmel arra is, hogy a statisztikai adatok alapján a bíró befejezésszáma nem volt olyan aránytalanul alacsony, hogy abból bizonyossággal a munkavégzés hiányára lehetne következtetni. Felrótta azonban azt, hogy az elsőfokú szolgálati bíróság az eljárást alá vont bíró azon védekezését, miszerint „a kártalanítási ügyek intézése nem fért bele a munkaidejébe”, kizárólag abban az összefüggésben vizsgálta, hogy a bíró munkateher valóban meghaladta a munkaideje alatt elintézhető ügymennyiséget és nem foglalkozott azonban azzal, hogy *ez mennyiben fogadható el abban a vonatkozásban, miszerint kizárólag a kártalanítási ügyek intézése „haladta volna meg a munkaidejét”.*

A másodfokú határozat indokolása lényegében következetesen arra az alapelvként leszűgezett megállapításra épít, mely szerint semmivel sem indokolható, hogy a bv. bíró az ügyek között különbséget tegyen, nem dönthet úgy, hogy bármilyen ügytípusban inkább hoz határozatot, mint egy másikban, még akkor sem, ha valamennyi ügy folyamatos intézése és befejezése

megaladja a törvényes munkaideje alatt elvégezhető mértéket.

Rámutattak arra, hogy az elsőfokú szolgálati bíróság számos körülményt értékelt a bíró javára, azonban e tényezők *legfeljebb a folyamatos ügyintézési kötelezettség teljesítése mellett, ügycsoportonként egyenletesen előálló késedelemre jelenthetnének magyarázatot.* A határozat szerint az elsőfokú bíróság határozata azt sugallja, hogy a munkáltató akkor járt volna el törvényesen, ha az érkező kártalanítási ügyeket nem osztja ki; ami azt jelentette volna, hogy a bíróság ezen ügyekben nem jár el, azaz nem látja el az alapvető alkotmányos funkcióját.

A Bjt. 35.§ (2) bekezdésében foglaltakat a másodfokú tanács akként értelmezte, hogy a bíró kötelezettségeinek teljesítése nem függhet a jogainak biztosításától, nem feltételezi egyik a másikat; a bíró nem csak akkor köteles a kötelezettségeit teljesíteni, ha a jogait maradéktalanul biztosították, amennyiben pedig – akár objektív okból – nem, úgy munkakötelezettség sem terheli. A munkáltató az ügyszer hirtelen megemelkedésére nem reagálhat úgy, hogy a bíróság az igazságszolgáltatási kötelezettségét egyáltalán nem látja el. Ezért ilyen esetben a *munkáltatótól az várható el, hogy a bírák közötti arányos ügyelosztást biztosítsa, a bírótól pedig az, hogy folyamatosan, teljes munkaidejét kibaszálva végezze munkáját, és ebben az esetben a mindennek ellenére esetlegesen előálló késedelemért fegyelmi felelőssége fel sem merülhetne.* Az igazgatási vezető azt nem tehette volna meg, hogy az ügyeket egyáltalán nem osztja ki abból az okból, mert az eljárási határidőket a bírók és titkárok nem fogják tudni betartani (a másodfokú határozat szerint márpedig az elsőfokú szolgálati bíróság határozatából éppen ez következne).

A másodfokú bíróság okfejtésében reflektált az elsőfokú bíróság által az eljárás alá vont bíró javára értékelt körülmények közül többre is. Egyfelől arra is, hogy határozatait szakképzett leíró hiányában maga gépelte le. Ezzel kapcsolatban kifejtette, hogy mivel a bíró a munkakörébe nem tartozó munkát nem köteles elvégezni, így a saját döntéséből is bekövetkeztetett a munkateher növekedése, melyre ekként nem hivatkozhat. Továbbá kitért a csoportvezetővel fennálló rossz viszonyra is és akként foglalt állást, hogy az nem eshet a bíró javára, hogy a csoportvezető bíróval haragos viszonyban áll, és emiatt – kölcsönösen – nem folytatnak egymással kommunikációt; az együttműködési kötelezettség ugyanúgy terheli a bírót is, mint igazgatási vezetőjét.

A határozat lényegében kimentette a munkáltatót és a bíró munkavállaló felelősségét állapította meg, amikor ugyan rögzítette, hogy a bv. csoportra háruló, hirtelen megnövekedett munkateher miatt az eljárási határidők betartását

– főként az első időkben – nem lehetett volna okkal számonkérni, ugyanakkor azt emelte ki, hogy azonban nem is emiatt indult a fegyelmi eljárás, hanem amiatt, hogy *ezen ügytípusban a bíró egyáltalán nem intézkedett.*

Véleményem szerint a legérdekesebb megállapítása (11. oldal 2. bek.) a másodfokú bíróságnak az, mely szerint: „*[N]yilvánvaló, hogy az objektív okokból valamennyi ügyben egyenletesen előálló késedelem fegyelmi felelősség alapját fel sem veheti.*”

Az eljáró bíró felelőségének kiemelése körében arra is hivatkozott, hogy a bírónak tudnia kellett azt is, hogy eljárása kárt okozhat a bíróságnak, illetve a Magyarországnak is, mivel – az EJEB az eljárás észszerű időtartamának megítélésével összefüggő gyakorlatát említve – álláspontja szerint a bíró eljárása nyomán a rábízott ügyekben az eljárás teljes tartama tétlenségi időszaknak minősül, ami az állam felelőségét alapozhatja meg.

Több helyen is kiemelte a kötelezettségzegés megállapítása kapcsán azt, hogy az adott ügyben a bíró nem egy elvárt befejezésszámtól való elmaradással, hanem az ügycsoportra vonatkozó munkavégzés teljes megtagadásával követte el a fegyelmi vétséget. Ismét kihangsúlyozta (12. oldal 4. bekezdés) ezzel összefüggésben, hogy „...[a]z eljárás alá vont bíró a valóban fennálló, megnövekedett munkaterhére hivatkozással egy meghatározott ügycsoportban teljes mértékben megtagadta igazságszolgáltatási feladatainak az ellátását. Az elsőfokú szolgálati bíróság által értékelt körülmények *legfeljebb az ügyek folyamatos intézése esetén egyenletesen előálló késedelemre nyújthattak volna némi magyarázatot*, arra azonban nem, hogy a bíró – valamennyi, a csoportban szolgálatot teljesítő kollégájával ellentétesen – egy teljes ügycsoportban ne járjon el.”

A fegyelmi büntetés kiszabása körében súlyosító körülményként értékelte a hosszú időn keresztül, szándékosan és „kitartó” jellegű munkavégzés megtagadást, továbbá azt is, hogy ezen mulasztása a kollegák között „közismert” volt, valamint, hogy cselekményével az ügyfeleknek is kárt okozott, ami polgári, illetve nemzetközi bíróság előtti eljárásban a bíróság felelőségét alapozhatja meg. Ezzel szemben enyhítő körülményként vette számba azt – ami az ügy lényegét adta –, hogy a bíró valóban nagy ügyteherrel küzdött, aminek teljes elintézésére a feltételek nem voltak adottak. Mindezek fényében a bíró által megvalósított fegyelmi vétség súlya kiemelkedőnek értékelte arra is figyelemmel, hogy a munkaügyi bíróságok a jogszerűtlen munkamegtagadást általában önmagában a munkaviszony azonnali megszüntetésére okot adó körülményként értékelik. A másodfokú szolgálati bíróság kizárólag a bíró

hosszú időn keresztül, kifogástalanul végzett munkájára tekintettel látta úgy, hogy az egy fizetési fokozattal való visszavetés is arányos az általa elkövetett fegyelmi vétség tárgyi súlyával és személyi felelősségével.

A másodfokú határozat értékelésekor a következőket lehet érdemes rögzíteni. Arra alapítja az eljárás alá vont bíró vétkességét, hogy egy ügytípusban egyáltalán nem intézkedett. Azonban azt is egyértelművé teszi, hogy valamennyi ügyben „egyenletesen” előálló késedelem esetén a bíró nem vonható felelősségre. Ebből következtetésből arra a további megállapításra juthatunk, hogy ha minden ügytípushoz tartozó ügy kapcsán ugyanolyan, egyenlő mértékben lett volna lemaradva, akkor hivatkozhatott volna alappal a munka”teherre”, úgy azonban nem, hogy egyik ügytípusban nem esik késedelembe, míg egy másikban teljes (mivel nem is intézi azokat az ügyeket), folyamatos határidő-mulasztásban van. Ugyanakkor az a másodfokú értelmezés is, mely szerint az egyenletes késedelem nem veti fel a felelősség kérdését, végeredményben – hasonlóan az elsőfokú határozathoz – ugyanúgy egy „felelőtlen” szervezetet eredményez. A másodfokú határozat a bírói egyéni felelősséget helyezi előtérbe, ezáltal csökkentve a munkáltatói felelősség mértékét ebben a kérdéskörben.

Összegző megállapításom szerint a másodfokú bíróság a Bjt. 35.§ (2) bekezdésével kapcsolatban gyakorlatilag azt közvetíti, hogy a munkáltatónak a bíróra kiosztható ügyek számát elsősorban a bírák arányos munkaterhét szem előtt tartva kell meghatározni és ha ennek eleget tesz, akkor már e körben meglévő kötelezettségeinek teljesítése miatt nem vonható felelősségre; másik oldalról nézve pedig amennyiben a bírók a közöttük arányosan elosztott munkateher feldolgozása során valamennyi ügyben egyenletesen esnek késedelembe, úgy az ő vétkességük és így (fegyelmi) felelősségük sem állapítható meg – ha teljesítik azt a feltételt, hogy teljes munkaidejüket munkavégzéssel töltik^{xxiv}. Nyilvánvalóan nem volt a konkrét ügy tárgya, de a Kúria mellett eljáró másodfokú szolgálati bíróság határozata nem oldotta fel azt a problémás kérdéskört, hogy vajon hogyan oldható meg az, amikor az arányos ügykiosztás mellett, a munkateher a bírók teljes munkaidőkihasználása sem dolgozható fel határidőben. Nem érintette érdemben azt sem – amit az elsőfokú bíróság feszegetett –, vagyis azt, hogy rendes munkaidőn túl kötelezhető-e a bíró munkavégzésre és (ha igen) ehhez milyen jogok és kötelezettségek társulhatnak (mind munkáltatói, mind munkavállalói oldalról).

Fentiek alapján azt a végkövetkeztetést vonom le, hogy az Alkotmánybíróság mellett mind a szolgálati, mind a „rendes” bíróságok a Bjt. 35.§ (2) bekezdését akként értelmezik, hogy az elsődleges szempont az, hogy a munkateher elosztása során – lehetőleg – arra kell törekedni, hogy a bírák munkaterhe egymás között lehetőleg arányosan kerüljön elosztásra. Ha ez megvalósul, akkor az egy bíróra eső munkateher figyelmen kívül marad, mivel a bíróságoknak teljesíteniük kell alkotmányos kötelezettségüket, az ügyeket akkor is fel kell dolgozniuk, ha azok száma ellehetetleníti a határidők betartását. Ugyanakkor ezzel kiüresítik a munkáltatói kötelezettséget, hiszen ők mindig alappal hivatkozhatnak arra, ha ők eleget tesznek az arányos kiosztásnak. Őket is meg kell azonban védeni, mivel adott bírói létszámmal tudnak csupán gazdálkodni, és annyi bíró között kell arányosítaniuk, amennyi „rendelkezésükre” áll. A bírák az ügyek között nem válogathatnak, minden ügýtípushoz kapcsolódó ügyet azonos súllyal kell kezelniük, nem tehetik meg, hogy egyes ügycsoportokhoz tartozó ügyeket „jobban” igyekeznek határidőben intézni egy másik ügýtípushoz tartozó ügyek rovására (ügy, hogy azokat az ügyeket inkább nem intézik). A Kúria mellett eljáró másodfokú szolgálati bíróság határozata ugyanakkor azt sugallja, hogy a bíró részéről akkor alapos lehet a túlzott munkateherre való hivatkozás, ha a referádájába tartozó minden ügýtípushoz tartozó ügyben azonos súllyal esik ügyintézési késedelembe. Ha az egyik ügýtípusú ügyeket intézi, a másikat nem (szelektál), akkor alaptalanul hivatkozik a Bjt. hivatkozott rendelkezésére és fegyelmi vétséget követ el.

7. A szignálás HR vetületei

Azért neveztem fentebb sajnálatosnak, hogy az AB nem foglalkozott például a pihenéshez való alapjoggal és azon alapjogokkal, amelyek a munkafeltételekkel hozhatóak szorosan összefüggésbe, mert számos HR aspektust, vizsgálandó szempontot is felvethetnek. *A szabadidő pl. egy nagyon jelentős motiváló tényező a munkavállalók, így a bírók körében is. A motivált, elégedett, a szervezeti célok iránt (teljesen) elkötelezett munkaerő biztosítása – aki optimális esetben a munkáját önmegvalósításként éli meg – ugyanis minden szervezet számára kulcsfontosságú. A munka-, biztonság- és egészségvédelem is kiemelt egy egészségmenedzsment létfontosságúként értékelt szervezetben, hiszen hozzájárulhat a munkahely belső környezeti (alkalmazotti) elvárásoknak való megfeleléshez és kialakíthatóak jó kapcsolatok a dolgozókkal, mint a szervezeti működés belső érintettjeivel.*

A bírósági *teljesítménymenedzsment* minőségében rejlő kulcspotenciál az ügyek kiosztásának menedzselése, vagyis a munkateher objektív mérésén alapuló szignálási rend meghatározása, hiszen ez az időszerűség biztosításának fontos eszköze.

„Rá kell venni” a bírákat, hogy az ügyeket belső készletéből fejezzék be minél produktívabban. Ehhez kiváló eszköz a szignálási rend átgondolása, akár országosan egységes, előre rögzített szempontrendszer szerint minden ügyszakban. Önmagában *motivációs eszköz* lehet, hiszen a bírákat tudatosan érdekeltté kell tenni abban, hogy törekedjenek a naprakészségre és ehhez nyújt segítséget egy következetes és átlátható^{xxv} ügykiosztási rendszer is.

A feltöltés vagy automatikus alapú szignálási rendben 4 teljesítményt „romboló” faktor is rejlik:

- egyenlőtlen, így önmagában „igazságtalan”;
- *demotiváló, mert a bírát nem teszi érdekeltté a teljesítmény növelésében és a jobb képességű bírakat is visszafogja a produktivitásukban, sőt elősegíti kérésüket;*
- kisebb vezetői felelősségvállalást feltételez, hiszen könnyebb a jó képességűeket terhelni és a gyengébbeket kímélni;
- retorzív ellenőrzést igényel, mely egyfelől az igazgatási kapacitás nagy részét felemészti, ugyanakkor a *rendszer kijátszására ösztönözheti a bírákat és a velük szemben alkalmazott retorziók pedig rossz munkahelyi morált, légkört teremtenek.*

Utóbbival kapcsolatban külön kiemelés érdemel, hogy a fegyelmi eljárásokkal összefüggésben látni kell azt is, hogy a bírói felelősség kapcsán nem csak annak értékoldalát, vagyis a bírói erények érvényesülését kell vizsgálni, hanem a bírák felelősségre vonásának az adott szervezetben alkalmazható és alkalmazott mechanizmusait (de iure és de facto), s ebből a szemszögből megközelíteni a bírósági igazgatás, vezetés módszereit, a szervezetre és az egyes

bírákra gyakorolt hatásait. A szervezeti teljesítmény vizsgálatokor külön kell értékelni azt is, hogy ki vonja felelősségre a bírákat, milyen mértékben, azaz milyen gyakorisággal és milyen mélységben, felmerülnek-e ezekkel kapcsolatos visszaélések (judicial accountability perversions) hangsúlyos figyelemmel arra, hogy a kérdéskör közvetlenül kapcsolódik az igazgatási vezetői pozíciókhoz, a bírák előmeneteléhez, mindennapi munkájához, egyéni függetlenségéhez, így összességében az igazságszolgáltatás minőségéhez.^{xxvi}

Ezzel szemben az egyenlő számú és súlyú szignálásra épülő ügykiosztásnak 4 teljesítményt növelő hozadéka lehet:

- egyenlő, így igazságos, bizalomra építhető, átlátható és számonkérhető;
- *folyamatos motiváció, mert a hatékonyságnak meg lesz a „juttalma”;*
- támogató ellenőrzés, amellyel folyamatos *partneri kapcsolat* építhető a bírakkal és a kiválóan teljesítők szakmai tapasztalatainak megosztásával a támogatásra szoruló bírák felzárkóztatásában is segítséget nyújt;
- bírói önálló felelősség előtérbe kerülése, hiszen a bírók teljesítményének hatékonyságát – az *önirányítás lehetőségét vissza kapva* – csak a képességeik, szorgalmuk és elkötelezettségük határozza meg.

Végkövetkeztetés

Álláspontom szerint az egyenlő munkateherre törekvő „félautomata” szignálási módszerrel az elvárt – többek között a törvényes bíróhoz való jogot el nem vonó – működéshez kapcsolódó követelményeknek megfelelő folyamat kialakítható, mellyel az említett alapjogokhoz, alapelvekhez és nemzetközi elvárásokhoz való igazodás mellett a szervezeti emberi erőforrás menedzsment egyes részterületeinek fejlesztése is kivitelezhető.

Az egyenlőség alapú munkateher megvalósításának célja egyértelműen az ösztönzés-, valamint teljesítmény-menedzsmentben keresendő: ügyhátralék folyamatos csökkentése, a hatékonyság és időszűrés javulása, a kollégák motivált munkavégzése, a vezetők felelősségvállalása az alkalmatlan vagy gyengén teljesítő kollégákkal szemben, a jó képességűek túlterhelésének megszüntetése, a dolgozói- és ügyfélelégedettség, a nagyobb társadalmi megbecsülés.

Ha már menedzsmentről beszélünk, akkor ezt az egyenlőségre való törekvést szemléletbelileg párhuzamba állíthatjuk a Toyota-filozófiával. Jeffrey K. Likert (2008): „A Toyota-módszer” című könyvében a Toyota Gyártási Rendszer mögött rejlő filozófia lényegét 14 alapelvben foglalta össze, melyek közül is a negyedik az „Egyenlítsük ki a termelést (heijunka)!”. A legtöbb vállalat, ahol nem sikerül teljes mértékben bevezetni a Toyota-módszert, annak az az oka, hogy nem tudják megvalósítani a termelési rendszer stabilizálását, amelynek hátterében az áll, hogy csak a mudákra (veszteségekre) összpontosítanak, mert azokat viszonylag könnyebb azonosítani és csökkenteni, de nem tudják megvalósítani a kiegyensúlyozott LEAN munkaáramlást. Talán ez a Toyota-

módszer legnehezebben megvalósítható eszköze, vagyis a heijunka (vagyis termelés és terhelés kiegyenlítés), mely nélkülözhetetlen a mura (egyenletlenség) kiküszöbölése szempontjából, amely nélkül azonban nem tudjuk felszámolni a murit^{xxvii} (túlterhelést) és a mudát. *Ezen láncolat nélkül akadózni fog a munkamenet, vagyis hol túlterhelés, hol pedig kihasználatlanság lesz, így nem tud megvalósulnia jó minőség és a munkafolyamatok szabványosítására sem nyílik lebetőség, amely nélkül elképzelhetetlen a folyamatos fejlesztés.* A heijunka a volumen és a termékmix szempontjából is kiegyenlített termelést jelent, vagyis *nem az ügyfelek rapszodikus megrendelési mennyiségeiből igazodik, hanem egy bizonyos időszak összes megrendelését összesíti és úgy osztja el, hogy mindennap ugyanakkora mennyiséget és ugyanazt a mixet gyártásuk* (Csapó, 2017, p. 156.).

A közös szakmai akaratot tükröző konszenzusos módszer alapján megvalósulhat a munkateher-mérés és egy ösztönző, teljesítményt növelő ügykiosztási rendszer. Egy országosan egységes gyakorlat alapján megvalósított munkateher-mérés és annak alapján történő szignálás állandósítása után nyílik lehetőség arra, hogy a központi igazgatás a létszám-gazdálkodási tevékenységét akként tervezze meg és hajtsa végre, hogy azzal hozzájáruljon a teljes szervezet teljesítményének növeléséhez, az objektív adatokkal alátámasztott ügyteherhez igazodó bírói és igazságügyi alkalmazotti státuszok méltányos elosztásával.

A tanulmány a 2022. évi Mailáth György Tudományos Pályázatra benyújtott pályaművem egy részét is beépíti.

Irodalomjegyzék

Csapó László Attila (2017): Az információmenedzsment szerepe a folyamatfejlesztésben –a Toyota-módszer innovatív megközelítése, Doktori (PhD) értekezés, Szent István Egyetem, Gödöllő

Örkényi László (2012): Arányos ügyteher elosztás az igazságszolgáltatásban – elvek és teendők, Debreceni Jogi Műhely, 2012/1. 13-36.
<https://doi.org/10.24169/DJM/2012/1/2>

Örkényi László (2013): A bírósági ügyek munkaidőigényének mérése, Statisztikai Szemle, 2013/5. 498-522.
https://www.ksh.hu/statszemle_archive/2013/2013_05/2013_05_498.pdf

Örkényi László – Parlagi Mátyás (2020): A bírói munka hatékonyságának vizsgálata a befejezett ügyek pertartamán keresztül, Statisztikai Szemle, 2020/1. 62-90. <https://doi.org/10.20311/stat2020.1.hu0062>

[ECJN]. Válaszok a bírósági ügyek bírák közötti kiosztásáról szóló ECJN kérdőív adatsorára Magyarország.
<https://birosag.hu/sites/default/files/kerdoiv.pdf>

ENCJ Minimum Judicial Standards IV. Allocation of cases. ENCJ Report 2013-2014.
http://www.encj.eu/images/stories/pdf/workinggroups/encj_report_standards_iv_allocation_of_cases_2014.pdf (Utolsó letöltés: 04/04/2022)

Eser, Albin (1995): A „törvényes bíró” és kijelölése konkrét ügyekben, Magyar Jog, 1995/5. 286-291.

Fabri, Marco – Langbroek Philip M. (2007): Is there a right judge for each case? A comparative study of case assignment in six European countries. European Journal of Legal Studies, 2007/1.

Kis László (2020): A bírósági igazgatási modellek alkalmazásának gyakorlati aspektusai. Bírósági Szemle, 2020/1. 64-67.

Kosař, David (2016): Perils of judicial self-government in transitional societies. Holding the least accountable branch to account, Cambridge, Cambridge University Press <https://doi.org/10.1017/CBO9781316282519>

Kujier, Martin (2004): The Blindfold of Lady Justice: Judicial Independence and impartiality in light of the requirements of Article 6 ECHR. Leiden

Rainer Lilla (2018): A törvényes bíróhoz való jog, mint a tisztességes eljárás részkövetelményének szabályozása és a hazai gyakorlatban felmerülő problémái. In: Miskolczi Bodnár Péter (szerk.): KRE-ÁJK, Jog és Állam 21. szám, XI. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója 2016, Budapest, 156-178.

Székesfehérvári Törvényszék (2014): Szervezeti teljesítmény indikátorok (kivonat a Teljesítménymenedzsment fejlesztési terület záróanyagából). 1-5. https://szekesfehervartorvenyszek.birosag.hu/sites/default/files/field_attachment/04_szervezeti_teljesitmeny_indikatorok_1.pdf

Velencei Bizottság CDL-AD(2012)001. számú véleménye

A bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény

A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról 2011. évi CLXI. törvény

36/2013. (XII.5.) AB határozat

3076/2020. (III. 18.) AB határozat

59/1993. (XI. 29.) AB határozat

Kúria Mfv.I.10.790/2016/7. számú ítélete

ⁱ Mint személyzeti politika kialakításával és az emberi erőforrás stratégia tervezésével kapcsolatos EEM cél.

ⁱⁱ A kabinet nagy lépést tett annak kapcsán, hogy országos viszonylatban is felmérjék az egy bíróra jutó ügyteher mennyiségét annak érdekében, hogy azt viszonyítani tudják az országosan egy bíróra jutó ügyteher-mennyiséghez, és mérhetővé tegyék a peres ügyek befejezéséhez szükséges és elvárt időtartamot, illetve, hogy felmérjék, melyek azok a területek, amelyeken újonnan bevezetett gyakorlatokkal könnyíthetővé kell tenni a bírói munkaterhet (ami által gyorsabbá válhat az elbírálás időtartama). A konkrét mérőszámok, arány-és viszonyszámok meghatározása lehetőséget teremt, hogy összehasonlító elemzéssel az eredményeket nyomon lehessen követni.

ⁱⁱⁱ Arra a kérdésre, hogy kik között kell a fentiek szerint meghatározott terhelést egyenletesen elosztani, mélységében nem adok választ. Vagyis milyen adat kerül a terhelést meghatározó tört nevezőjébe: az engedélyezett bírói státuszok, a betöltött státuszok, a működő tanácsok, vagy a tárgyaló tanácsok száma. A kérdés megválaszolása azért elengedhetetlen, mert a különböző mérőszámok között jelentős különbségek lehetnek. A központi igazgatás a létszámgazdálkodás során az tényleges (engedélyezett) bírói létszám fogalmát használják, ez az adott szervezeti egységben betölthető bírói álláshelyek számát jelenti, a mutatók közül nyilvánvalóan ez a legnagyobb. (Örkényi, 2012, p. 16.)

^{iv} Igazgatási Szabályzat.

^v A később elemzésre kerülő 3076/2020. (III. 18.) AB határozat alapján a fejezetben lévő felsorolás még kiegészíthető a munkavállaló egészségét tiszteletben tartó munkafeltételekhez való joggal [Alaptörvény XVII. cikk (3) bekezdés], a pihenéshez való joggal [Alaptörvény XVII. cikk (4) bekezdés], az egészséghez való joggal [Alaptörvény XX. cikk (1) bekezdés], illetve a hátrányos megkülönböztetés tilalmával is [Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdés].

^{vi} Pl. Neumeister v. Austria (1936/63).

^{vii} Coëme and others v. Belgium (32492/96., 32547/96., 32548/96., 33209/96. és 33210/96.), Sokurenko and Strygun v. Ukraine (29458/04 és 29465/04), Veritas v.

Ukraine (39157/02.).

^{viii} Lavents v. Latvia (58442/00.), Posokhov v. Russia (63486/00.).

^{ix} Ginikanwa v. the United Kingdom (12502/86.).

^x Sunday Times v. the United Kingdom (12502/86.).

^{xi} Lásd: DMD GROUP AS. v. Szlovákia (19334/03.).

^{xii} Nagyobb szervezeti egységekben azonban a szakmai színvonal emelése és az eljárások gyorsítása érdekében az igazgatási vezetés érthetően általában törekszik a specializációra, azaz arra, hogy az egyes tanácsok szakosodjanak, és csak egy bizonyos vagy néhány típusú ügyet tárgyaljanak, így nagyobb gyakorlatot, elmélyültebb tudást szereztve, hatékonyabban tudják intézni azokat. Ebből következően viszont a külső feltételek nem feltétlenül teljesen azonosak minden tanács számára, mert tudjuk, hogy az egyes ügyek befejezéséhez szükséges munkaidő az ügy tárgytól függően lényesen eltérhet. (Örkényi – Parlagi, 2020, p. 500.) Lásd pl.: nehezen hasonlítható össze egy gazdasági és egy közlekedési bűncselekmény miatti büntetőügy.

^{xiii} Uo.

^{xiv} Az ügyek mennyiségének és vele együttesen nehézségi foknak megfelelő kiegyenlítést álláspontom szerint azonban jelentenie kell.

^{xv} Egyebekben véleményem szerint az ügyelosztás rendje nem egyenlő az ügyelosztás módszerével (a módszer az maga, ami biztosítja az ügykiosztást). A teljes automatizmus sem rend, hanem módszer.

^{xvi} Pozitív példaként említi Dániát (Rainer, 2018, p. 177.).

^{xvii} Uo.

^{xviii} V.ö.: ECJN: 18.

^{xix} A vizsgálat részleteiről lásd: Örkényi, 2013, pp. 502-504.

^{xx} Kúria Mfv.10.790/2016/2.számú határozata és az Alkotmánybíróság 3076/2020. (III. 18.) AB határozata alapján.

^{xxi} A Bjt. 35.§ (2) bekezdése szerint a bíróra kiosztható ügyek számát úgy kell meghatározni, hogy az lehetővé tegye az eljárási és ügyviteli szabályok megtartását és a bírák arányos munkaterhét.

^{xxii} A Bjt. 105. § a) pontja értelmében fegyelmi vétséget követ el a bíró, ha szolgálati viszonyával kapcsolatos kötelezettségét vétkesen megszegi.

A Bjt. 36. § (1) bekezdése szerint a bíró hivatását esküjéhez hűen köteles gyakorolni, igazságszolgáltatási feladatainak teljesítését nem tagadhatja meg, a rábízott ügyben folyamatosan, lelkiismeretesen köteles eljárni.

A Bjt. 37. § (3) bekezdése alapján a bíró a rábízott ügyet annak munkaigényessége és az eljárás sajátosságai által meghatározott ésszerű időn belül köteles elbírálni.

A Bjt. 37. § (5) bekezdése előírja, hogy a bírói szolgálati viszony keretében köteles a bírósági vezető törvényen alapuló és az ítékezés érdemét nem érintő igazgatási intézkedéseit teljesíteni és azok érvényesülését elősegíteni.

A bíró részére a feladatai megfelelő ellátásához szükséges feltételeket a Bjt. 35. § (1) bekezdése alapján biztosítani kell. A (2) bekezdés szerint a bíróra kiosztható ügyek számát úgy kell meghatározni, hogy az lehetővé tegye az eljárási és ügyviteli szabályok megtartását és a bírák arányos munkaterhét.

^{xxiii} A Bjt. 47. §-a szerint a bíró munkaideje heti 40 óra. A munkaidő – napi nyolc óra alapulvételével – havi, illetve négyheti keretben is megállapítható.

^{xxiv} Ezen feltétellel összefüggésben rendelkezett a Kúria mellett eljáró másodfokú szolgálati bíróság *SzjF.8/2020/9.számú határozatának elvi megállapítása* is, mely szerint: „[...] [E]zen túlmenően, ha a bíró a munkavégzést egy ügycsoport egészében megtagadja, más ügycsoportban pedig sorozatban súlyos joghátrányt okozó késedelemmel végzi a munkáját, az *akkor is fegyelmi vétséget valósít meg, ha a bíró egyébként a teljes munkaidejét munkavégzéssel tölti.*”

^{xxv} Kosář a kontraproduktivitást rejtő veszélyek közé veszi a bírói felelősségre vonással kapcsolatos visszaélésszerű mechanizmusokat (judicial accountability perversions), melyek közé sorolja az önkényes szignálást is (a vezetőhöz lojális kollégák előnyben részesítése, a fegyelmi felelősség nyomásgyakorló alkalmazása, pénzbeli jutalmak elosztása stb. mellett) (Kosář, 2016.)

^{xxvi} Kis, 2020, p. 64-67. alapján saját szerk.

^{xxvii} Muri: Túlterhelést jelent a munkatársak vagy a berendezések esetében. Vagyis ez azt a végletet jelenti, amikor a természetes határokon túl terheljük/erőltetjük az erőforrásainkat, amely lehet a termelő gépsor, de akár a humán erőforrás is. *A munkatársak túlterhelése biztonsági és minőségi problémákhoz vezethet.* (Csapó, 2017, p. 49.)